

نمره - ۸۴

تلگرام لارد کیلمارناک به سر ادوارد گری (واصله هیجدهم آوریل)
 از استاکهولم مورخه هیجدهم آوریل ۱۹۱۱ [۲۸ فروردین ۱۲۹۰؛ ۱۸ ع ۱۳۲۹-۲۴]
 راجع به صاحبمنصبان سوئدی برای ژاندارمری ایران.
 راجع به تلگرام جنابعالی مورخه پانزدهم آوریل از قراری که از وزارت خارجه
 خبر رسیده قرارداد صاحبمنصبان سوئدی تمام شده منتظرند امروز در پاریس صورت
 قرارداد نامه مزبور به وزیر مختار سوئد برسد. هرگاه وزیرمختار ایران مقیم پاریس
 که اختیارات تامه دارد این مطلب را قبول نماید صاحبمنصبان سوئدی بدون تأمل
 انتخاب می‌شوند و برای امضاء نمودن کنتراشتان به پاریس می‌روند و بعد چند هفته
 تدارک لازمه خود را می‌بینند. من در تأکید به دولت سوئد برای عجله در این کار
 کوتاهی ننموده‌ام و در این خصوص به وزیر مختارشان در پاریس تعلیمات تلگرافی
 خواهند فرستاد.

نمره - ۸۵

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیستم آوریل)
 از طهران مورخه بیستم آوریل ۱۹۱۱ [۳۰ فروردین ۱۲۹۰؛ ۲۰ ع ۱۳۲۹-۲۴]
 مستر ناکس از قرار ذیل تلگراف می‌کند:
 «ازدحام زیادی من جمله پسرهای ملاحایی که پس از قتل قوام بدست قوامیها کشته
 شده‌اند دیروز بعد از ظهر جمع شده و قتل فوری آن دو برادر را از فرمانفرمای فارس
 خواستند. معظم له در جواب به آنها گفته که استنطاق آنها در روز بیستم آوریل خواهد
 بود و موافق قانون به سزای عملشان کشته خواهند شد. ازدحام مردم صمیمانه
 فرمانفرمای فارس را تحسین و تشکر گفتند.»

نمره - ۸۶

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و دوم آوریل)
 از طهران مورخه بیست و دوم آوریل ۱۹۱۱ [۲ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۲۲ ع ۱۳۲۹-۲۴]
 در تعقیب تلگرام من مورخه بیستم آوریل، مستر ناکس تأخیر افتادن استنطاق
 پسران قوام را راپورت می‌دهد.
 وزیر امور خارجه بمن اطلاع داده که به نظام‌السلطنه حکم شده که پسرهای قوام
 را به پایتخت بفرستند که دعاوی بر آنها در طهران رسیدگی و محاکمه شود.

نمره - ۸۷

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و پنجم آوریل) از طهران مورخه بیست و پنجم آوریل ۱۹۱۱ [۵ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۵ ع ۲-۱۳۲۹]

راجع به شیراز

رجوع به تلگرام من مورخه بیست و دوم آوریل بفرمایید: نظام السلطنه به مستر ناکس اطلاع داده که اگر دولت ایران او را به رها کردن یا به طهران فرستادن قوام الملك و نصرالدوله مجبور نماید بدون هیچ گونه سؤال و جواب از شیراز حرکت خواهد کرد و معظم الیه [= معظم له] شرط می کند که قوامیها در شیراز رسماً استنطاق شوند و چنین می نماید که مصمم است که هرگاه در این مسئله یا او موافقت نشود استعفاء بدهد و من این مطلب را محرمانه به وزیر امور خارجه اطلاع داده ام.

www.adabestanekave.com

نمره - ۸۸

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و ششم آوریل) از طهران مورخه بیست و ششم آوریل ۱۹۱۱ [۶ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۶ ع ۲-۱۳۲۹]

راجعاً به راههای جنوب

رجوع به تلگرام من مورخه چهاردهم آوریل بفرمایید: تلگرام ذیل از مستر ناکس از شیراز رسیده است: از قرار معلوم فرمانفرمای فارس تأخیر تشکیل ژاندارمری را عجالتاً مناسب می دانند و در صدد است که از برای تنبیه ایلات متفرقه از قشون دولتی و قشقایی و همراهان خودش در این تابستان اردوهای تشکیل بدهد و عقیده اش این است که به هر زودی که ژاندارمری تشکیل شود تا آن وقت حاضر در همراهی با این اردو نخواهد شد. جنرال مالتا بعلاوه به معظم الیه [= معظم له] اظهار نموده که اردوی ششصد نفری که هشتاد هزار تومان خرج بردارد بکلی بی فایده است و به عقیده او چهار هزار نفر لازم است. اگرچه فرمانفرمای فارس تخمین جنرال مالتا را اساساً در صورتی که مقصود تشکیل یک قشون کافی دائمی باشد بخوبی تصدیق دارد ولی عقیده ندارد که دولت ایران تحمل چنین مخارج گزاف را بنماید. بعلاوه احتیاج به تدارک یک اردوی جهت تنبیه اشرار را بزودی لازم می دانند.

گمانم این است که تصور و استدلال‌ات نظام‌السلطنه قابل خیلی تحسین است و با وجود لزوم تشکیل يك قوة كافی برای انتظام راهبها، عقیده من این است که هرگاه تشکیل ژاندارمری و اردویی بجهت تنبیه اشرار با هم ممکن نباشد اقدام فوری در تنبیه اشرار باید تقدم داشته باشد و از قراری که نظام‌السلطنه بمن حالی نموده ممکن است مستحفظین موجوده راه را با این مبلغ هشتاد هزار تومان مساعدت و نگهداری نمود.

اگرچه مایلیم که حتی‌الامکان از مداخله در امور نظام‌السلطنه احتراز نمایم مع‌هذا عرض می‌کنم که اگر مستر ناکس با تأخیر تشکیل جاندارمری که نظام‌السلطنه پیشنهاد نموده بدون اعتراض موافقت نماید شاید نظام‌السلطنه چنین استنباط کند که ما این تأخیر را تصویب کرده‌ایم لهذا عرض می‌کنم اگر مصلحت بدانید به مستر ناکس دستورالعمل بدهم که هرگاه احتمال می‌رود که به رفتار ما این‌طور مجمل بینندند؟ به نظام‌السلطنه بگوییم که خود او این مسئله را با دولت ایران که اعاده انتظامات تامه راهبهای جنوب را به دولت انگلیس متعهد است، مذاکره و مرتب نماید.

نمره ۸۹

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی

از وزارت خارجه مورخه بیست و هفتم آوریل ۱۹۱۱ [۷ اردی‌بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۷ ع ۲ - ۱۳۲۹]

وضع راهبهای جنوب

رجوع به تلگرام خودتان مورخه بیست و ششم آوریل ۱۹۱۱: دستورالعمل به قنصل را تصویب می‌نمایم. هرگاه دولت ایران موافق صواب دید تا نظام‌السلطنه تشکیل ژاندارمری را به عهده تعویق بیندازد بنظر شما ما باید چه رویه و اقدام را اختیار نماییم؟

نمره ۹۰

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و هفتم آوریل) از طهران مورخه بیست و هفتم آوریل ۱۹۱۱ [۷ اردی‌بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۷ ع ۲ - ۱۳۲۹] سردار اسعد به من و مدیر اداره لنج در طهران اطلاع داده که به واسطه وضع کوهگیلوییها [= کوهگیلویی‌ها] دیگر خوانین بختیاری مسئولیت امنیت راه اصفهان

و اهواز را به عهده نخواهند گرفت مگر در مورد سرقتی که بختیاریها مرتکب شده باشند. سردار اسعد اظهار داشته که این اقدام به واسطه مسلک ضد بختیاری که ایالت فارس کلیتاً اتخاذ کرده ضرورت پیدا کرده است. چنانچه نظام السلطنه یکنفر از کسان صولتالدوله را حاکم بهبهان امرکز طایفه کوهگیلویه نموده و آن شخص برای اینکه اسباب زحمت بختیاریها را فراهم آرد کوهگیلوییها را به زدن قوافل عرض این راه تحریر و ترغیب می نماید و دست اندازی به این راه هم برای کوهگیلوییها بسیار آسان است زیرا تا مسافت بعیدی وصل به شمال بهبهان است. و نیز از قراری که سردار اسعد گفته اند بکار بردن يك استعداد فوق العاده ای بجهت حفظ امنیت این راه لازم است. اگر چنانچه تا بحال معمول بوده حکومت بهبهان با بختیاری بود یا اقلاً در تحت اقتدار دشمن نبود بختیاریها اضطراب و اعتنائی نداشتند.

مستر ویلسن به واسطه اینگونه اظهارات سردار اسعد به مدیر اداره لنج در اهواز تلگراف کرده مالالتجاره حمل ننمایند تا دستورالعمل از رؤسای اداره به او برسد و ضمناً به اداره مرکزی لنج خبر داده و این رد مسئولیت از طرف خوانین بختیاری که اسباب مسدود کردن یکی دیگر از شاهراههای عمده تجارت انگلیس است خیلی جالب اهمیت می باشد. مادامی که نتایج تحقیقات لازمه ظاهر نشود رأی به اقدامی نمی دهیم.

نمره - ۹۱

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله دز بیست و هشتم آوریل) از طهران مورخه بیست و هشتم آوریل ۱۹۱۱ [۸ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۸ ع ۲ - ۱۳۲۹]

اوقات سه جلسه اخیر مجلس تماماً صرف مذاکرات پروگرام کابینه راجع به مصارف قرضه از بانک شاهنشاهی و کنترات آن استقراض شده پروگرام مزبور معرض سخت تنقیدات فرقه مخالف شده و در جلسه دوم چنین قرار شد که موکول به مذاقه آتیه باشد و کنترات قرضه مزبور دیروز اولین دفعه بود که قرائت شد. مواد و شرایط آن نیز مورد حملات شدید حزب مخالف گردید.

وزیر مالیه پیشنهاد کرد که قرائت ثانی در همان جلسه بشود پیشنهاد ایشان پذیرفته نشد و جمعی از نمایندگان که خود را هواخواه وزراء می خوانند با مخالفین هم رأی شدند.

(۱) لفظ که از عبارت برداشته شد - م.

نمره - ۹۲

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در بیست و نهم آوریل)
از طهران مورخه بیست و نهم آوریل ۱۹۱۱ [۹ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۹ ع ۲ - ۱۳۲۹]

راههای جنوب

در جواب تلگرام جنابعالی مورخه بیست و هفتم آوریل:
با کمال افتخار عرض می‌کنم که با رأی مستر ناکس که می‌گوید هرگاه تشکیل
ژاندارمری و اقدامات تنبیهی‌ای که نظام السلطنه در نظر گرفته است توأم امکان‌نیست
عملیات سرکوبی را مقدم بدارند همراه و اما این جهت را نمی‌دانم چرا تدارک
اردوی سرکوبی با شروع به تشکیل ژاندارمری مختصری باید منافات داشته باشد و
چنین ارائه طریق که لااقل دولت ایران را ملزم به این مسئله نمود بلاشک فعلاً اردوی
ششصد نفری بی‌فایده است ولی شالوده‌بندی معتبری خواهد بود که از آن به تدریج
قوای کافی برای حفظ و حراست راه بنا خواهد شد به شرط اینکه در اردوهای
سرکوبی نتایج مادی حاصل شود.

مستر ناکس بمن اطلاع داده که در ضمن صحبت به نظام السلطنه فهمانده که انتظام
راه با اردوی مرتبی مسئله‌ای است که دولت انگلیس آن را اهم مسائل می‌داند.
عقیده مستر ناکس بر این است که تا مسئله قوامیها به یک جایی منتهی نشود دیگر
در این خصوص مذاکره نشود من هم در این رأی با او همراه و به او دستورالعمل
دادم که تا وقت را مقتضی نبیند دیگر اظهاری ننماید.

نمره - ۹۳

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در بیست و نهم آوریل)
از طهران مورخه بیست و نهم آوریل ۱۹۱۱ [۹ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۹ ع ۲ - ۱۳۲۹]
راجع به شیراز

راجع به تلگرام من مورخه بیست و پنجم آوریل:

افتخار دارم راپورت بدهم که سردار اسعد بمن اطلاع داده که به فرستادن قوام‌الملک
و نصرالدوله به اروپا راضی‌اند و برحسب خواهش وزیر امور خارجه به مستر ناکس
دستورالعمل داده‌ام که هرطور است نظام السلطنه را هم وادارد که به این قرارداد موافقت
نماید. مستر ناکس در جواب تلگرافات ذیل را می‌نماید که نظام السلطنه امروز صبح
در جواب صلاح‌اندیشی من اطلاع داده که بخوبی ملتفت است که تأخیر در تسویه این
کار مضر مقام اوست و وضعیت او را در شیراز لطمه می‌رساند. معظم‌الیه [= معظم‌له]
جداً مصمم است که تسلیم نشود و همین که بداند نفوذ و اقتدارش در زوال است
استعفای دائمی از شغلش بدهد و می‌گوید تجربیات سابقه‌اش به او یاد می‌دهد که

هرگاه قوامیها به اروپا تبعید شوند هیچ وسیله اطمینانی که دوباره از راه شمال به ایران مراجعت نمایند موجود نیست. نظام السلطنه اظهار داشته علاوه بر ملاحظه فوق اگر در مقابل اظهارات حکومت مرکزی در این موضوع تسلیم شود این مسئله در نظر اهالی فارس تعبیر به ظفریت هواخواهان قوامیها در پایتخت شده و امید کامیابی و پیشرفت حکومت او را بکلی مرتفع خواهد کرد. معظم‌الیه [= معظم‌له] دولت انگلیس را به شهادت می‌طلبید که در اقدام و اجراء تدابیر صحیح‌های که در فارس لازم بوده حتی القوه فروگذار نکرده هرگاه پیشرفت نماید دولت انگلیس او را مورد ملامت قرار ندهد.

صولت‌الدوله نهایت جهد و کوشش را نموده که فردا بازارها را برای پروتست بر ضد تأخیر در کشتن قوام‌الملک و نصرالدوله ببندند و دیروز هم از طرف نمایندگان اعیان و تجار به نظام السلطنه همین قسم پروتست شده.

نمره - ۹۴

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و نهم آوریل ۱۹۱۱) از طهران مورخه بیست و نهم آوریل ۱۹۱۱ [۹ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۲۹ ع ۲ - ۱۳۲۹]

راجع به راه بختیاری و لنج

در تعقیب تلگرام من مورخه بیست و هفتم آوریل ۱۹۱۱: افتخار دارم راپرت بدهم که سردار اسعد به مستر ویلسن مدیر اداره لنج در طهران اطلاع داده که تا آخر ماه مه احتمال نمی‌رود که طایفه کوهگیلویه بتواند انتظام را مختل نماید.

نظر به آن اظهارات سردار اسعد، مستر ویلسن قرار داده که عجلتاً بطور موقتی قوافل عبور نمایند. امیدوارم که دولت ایران ترتیبی که موجب رضایت سردار اسعد باشد و ضمناً هم اقتدار فرمانفرمای فارس را تضعیف ننماید فراهم آرد.

نمره - ۹۵

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله اول ماه مه) از طهران مورخه اول ماه مه ۱۹۱۱ [۱۱ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۲ ج ۱ - ۱۳۲۹] راجع به شیراز

مسئله قوامیها بنظر نمی‌آید که نزدیک به اصلاح باشد. از یک طرف پافشاری سردار اسعد و از طرف دیگر به واسطه مقاومت و ضدیت نظام السلطنه دولت ایران حیران و سرگردان است.

نمره - ۹۶

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی (واصله دوم ماه مه) از وزارت خارجه مورخه دوم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۲ اردیبهشت ۱۲۹۰: ۳ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجع به راههای جنوب

رجوع به تلگرام خودتان مورخه بیست و نهم آوریل نمایید: در صورتی که با این نظر موافقم که عجالاً مذاکرات موقوف باشد، به عقیده من هرگاه آثار و علائمی از دولت ایران ظاهر شود که بخواهد تشکیل ژاندارمری را موقوف نماید باید او را به ایفای تعهدات راجع به این مسئله واداشت.

نمره - ۹۷

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله سوم ماه مه) از طهران مورخه سوم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۳ اردیبهشت ۱۲۹۰: ۴ ج ۱ - ۱۳۲۹] رجوع به تلگرام من مورخه بیست و هشتم آوریل بفرمائید: دیروز مجلس استقراض بانک شاهنشاهی را با وجود مخالفت سخت شصت و پنج نفر دسکرات تصویب نمود که تنخواه مزبور در بانک بماند تا اینکه مجلس پروگرام کابینه را درباره کنترل و محل مصارف تنخواه تصویب و امضاء نماید.

نمره - ۹۸

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی از وزارت خارجه چهارم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۴ اردیبهشت ۱۲۹۰: ۵ ج ۱ - ۱۳۲۹] راجع به تلگرام شما مورخه سوم ماه مه: در خصوص استقراض دولت ایران از بانک شاهنشاهی به شما دستورالعمل می‌دهم مگر اینکه مانع سختی مشاهده نمایی و الا به دولت ایران تأکید و سخت‌گیری نمائید که از این وجه استقراضی مخارج ژاندارمری منظوره را مقدم بدارد.

۱۳۲۹ - ۱۰۰۰

(۱۰۰۰ - ۱۳۲۹) نمره - ۹۹

تلگرام سر جورج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله پنجم ماه مه)

از طهران مورخه پنجم ماه مه ۱۹۱۱ - [۱۵ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۶ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجع به تلگرام من مورخه اول ماه مه:

افتخار دارم راپورتا عرض نمایم که وزیر امور خارجه امروز صبح يك نفر از اجزاء مرا احضار کرده که بمن تاکید نماید که به مستر ناکس دستورالعمل بدهم که در خصوص امر قوامیها نفوذ خود را به نظام السلطنه بکار برد و نیز وزیر امور خارجه اظهار نموده که بخوبی ملتفت است که من اقدام در این کار را میل ندارم لکن چون مطلب خیلی مهم است امیدوار است که تغییر رأی داده به مستر ناکس دستورالعمل بدهم که به نظام السلطنه فشار بیاورد که موافق حکم طهران عمل نماید. اگرچه دولت قبول کرده که قوام الملک و نصرالدوله را که تبعید می نماید تا نظام السلطنه در فارس حاکم است آنها را به مراجعت ایران اجازت ندهد، معینا نظام السلطنه از این دستورالعمل که به او داده شده تجاهر می کند.

وزیر امور خارجه اندیشه دارد که راپرتی که به طهران رسیده که جان قوام الملک و نصرالدوله در خطر است مقرون به صحت است و می گوید معین است که چنین واقعه ای بختیاری را مجبور به تلافی و کشیدن انتقام خواهد کرد و نتیجه اش استعفای رئیس الوزراء خواهد بود. نیز از قراری که وزیر امور خارجه بمن اطلاع داده به نظام السلطنه اعلان داده شده که دولت می خواسته همه قسم از او تقویت کند ولی اگر او امر دولت را اطاعت ننماید آن مسلک تغییر خواهد کرد. عزل نظام السلطنه که در اینجا اشاره شده نتیجه وخیمی خواهد داشت. سر ناکس در این باره در تلگرام به برحال دستورالعمل به مستر ناکس را مقرون به صواب دانستم که به نظام السلطنه فشار بیاورد که وضع سلوک او دولت را دچار اشکالات سخت نموده. اگر دولت حاضر است تا بدرجه ای که بتواند با او همراهی نماید لیکن بواسطه خوف از انتقام کشتی بختیاری نمی تواند کشتن قوام الملک و نصرالدوله را تصویب نماید لهذا امید است که راه صواب را پیش گرفته او امر طهران را اطاعت کند، مستر ناکس در این باره در تلگرام به برحال دستورالعمل به مستر ناکس را مقرون به صواب دانستم.

نمره - ۱۰۰

تلگرام سر جورج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ششم ماه مه)

از طهران مورخه ششم ماه مه ۱۹۱۱ - [۱۶ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۷ ج ۱ - ۱۳۲۹]

قنصل جنرال اعلیحضرتی از اصفهان راپرت می دهد که در آنجا بلوای سختی شده و من دولت ایران را مسئول و ضامن مال و جان تبعه انگلیس قرار داده ام.

نمره - ۱۰۱

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله هفتم ماه مه)

از طهران مورخه هفتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۷ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۸ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجع به شیراز (مورخه پنجم ماه مه)

در تعقیب تلگرام من مورخه پنجم ماه مه ...
افتخار دارم راپرتا عرض نمایم که چون مستر ناکس اطلاع یافته که نظام السلطنه حاضر شده قوام‌الملک و نصرالدوله را به اروپا بفرستد دوباره مذاکره با نظام السلطنه را در این خصوص به تصویب من موقوف داشته. به نظر من هیچ وجهی ندارد که تلگرافات کفیل قنصلگری از قرار زیر است:
نظام السلطنه بمن اطلاع داده که می‌خواسته قوام‌الملک و نصرالدوله را دیشب به پوشهر روانه نماید لکن چون آنها نمی‌توانسته‌اند کاملاً معزمانه حرکت نمایند مجبور شده که انجام مقصود خود را در فرستادن آنها به تمویق بیندازد. معظم‌الیه [= معظم‌له] مرا مطمئن نموده که امشب یا فردا قوام‌الملک و نصرالدوله حتماً از شیراز حرکت خواهند کرد.

اگرچه فرمانفرمای فارس مسئولیت سلامت محبوسین را رد نموده ولیکن ترتیب و وضع مسافرت آنها به نظر اطمینان بخش می‌آید. در خصوص نظام السلطنه ترتیب مسافرت آنها را مفصلاً بمن حالی نموده. از او پرسیدم آیا هیچ تأمینی دارد که صولت‌الدوله که حالا در راه اردو زده است محبوسین را احترام خواهد نمود یا نه جواب نفی داده ولی گفت گمان ندارد صولت‌الدوله جرات نماید بآنها اذیتی وارد آورد. فرمانفرمای فارس از من خواهش نمود که از جنابعالی استدعا نمایم که چند روزی قصد او را مخفی بدارید. به نظر من هیچ وجهی ندارد که قوام‌الملک و نصرالدوله در راه اردو به شیراز فرستاده شوند. در خصوص نظام السلطنه ترتیب مسافرت آنها را مفصلاً بمن حالی نموده. از او پرسیدم آیا هیچ تأمینی دارد که صولت‌الدوله که حالا در راه اردو زده است محبوسین را احترام خواهد نمود یا نه جواب نفی داده ولی گفت گمان ندارد صولت‌الدوله جرات نماید بآنها اذیتی وارد آورد. فرمانفرمای فارس از من خواهش نمود که از جنابعالی استدعا نمایم که چند روزی قصد او را مخفی بدارید.

نمره - ۱۰۲

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله هفتم ماه مه)

از طهران مورخه هفتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۷ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۸ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجع به وضع شیراز

در تعقیب تلگرام من مورخه امروز مستر ناکس تلگراف می‌کند که قوام‌الملک و نصرالدوله شب ششم ماه مه از شیراز حرکت کردند و پس از طی مسافت سی میلی آنها را کمین کرده نصرالدوله و ناظرش را کشته‌اند. تفصیل و چگونگی هنوز نرسیده است.

نمره - ۱۰۳

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله هشتم ماه مه)
از طهران مورخه شانزدهم آوریل ۱۹۱۱ [۲۶ فروردین ۱۲۹۰: ۱۶ ع ۲۶ - ۱۳۲۹]
آقا

مفتخراً در طی تلگرافات متفرقه نکات مهمه و پیشرفت اقدام دولت ایران را در اعاده انتظام راه جنوب از تاریخ مکتوب خودم مورخه بیست و سوم مارس که حاوی ورود جنرال مالتا و نظام السلطنه فرمانفرمای جدید فارس بود راپورت دادم. در خصوص جنرال مالتا از شنیدن اینکه از موفق نشدن به تشکیل ژاندارمری که مأموریت اوست بی نهایت مأیوس و دلتنگ شده و یأس خود را به کفیل قنصلگری اظهار داشته ملول شدم. چنین می نماید که با وجود اطمینانی که از طرف وزیر امور خارجه بمن داده شده بود که در مراسله مورخه بیست و سوم ژانویه راپرت دادم که مبلغ هشتاد هزار تومان بجهت مصارف ژاندارمری به شیراز فرستاده شده جنرال مالتا دریافته است که پول هم برای او تهیه نشده و به وزیر داخله تلگراف نموده که تشکیل ژاندارمری تا وجه مصارف لازمه نرسد غیرممکن است. جوابی به مشارالیه رسیده که همین که با نظام السلطنه یکرای بشوند که چه لازم است احکام فوری صادر خواهد شد.

جنرال مالتا دو مرتبه پی در پی حاکم را ملاقات نموده و معظم الیه [= معظم له] گفته تمام مطالب موکول باین است که آیا پول تحصیل می شود یا نه و از جنرال مالتا خواسته که پروگرامی بدهد که پس از جرح و تعدیل لازمه به طهران فرستاده شود. جنرال مالتا نقشه ای مطابق آن نقشه ای که در صورتی که مسئله نبودن آدم و اسلحه را کنار بگذاریم قبل از حرکتش در طهران داده بود داده و مشارالیه بر این است که شروع به تشکیل ژاندارمری قبل از آنکه مطمئن به وصول وجه مخارج یکساله بشود از بی مصرف بی مصرف تر است.

به وصول این خبر وزیر امور خارجه را برای اینکه من و به توسط من دولت پادشاهی را به اشتباه انداخته بود که وجه به شیراز فرستاده شده ملامت کرده سخت اظهار کردم که تهیه وجه مخارج فوراً لازم است فقط چیزی که معظم الیه [= معظم له] توانست بگوید این بود که در این مسئله سوء تفاهم واقع شده و بمن اطمینان داد که به هر زودی که ممکن شود وجه به شیراز فرستاده خواهد شد.

راجع بفرمانفرمای جدید فارس کفیل قنصلگری شیراز در تلگراف مورخه دهم آوریل راپرت می دهد که نظام السلطنه با کمال امیدواری اظهار داشته که بزودی این ایالت را منظم خواهد نمود و نیز معظم الیه [= معظم له] نهایت عزم و استعداد را در نظم شهر بخرج داده و به مجرد اینکه راپرت سرقت قافله شهری در چند میلی شیراز به معظم الیه [= معظم له] رسید فوراً نصرالدوله را با سیصد نفر بتعاقب سارقین فرستاده خیلی از اموال مسروقه را گرفته لکن سارقین فرار کردند. از آن تاریخ فقط دو قافله شهری را در حوالی شیراز زده اند و تا به درجه ای که اطلاع دارم اموال تبعه

انگلیس با آن قوافل نبوده.

قنسول جنرال دولت فخریه از اصفهان در اول ماه آوریل راپرت می‌دهد که عبور و مرور بین راه شیراز و اصفهان بکلی مسدود است. مقصود نظام‌السلطنه این است که اقدام فوری در اضمحلال و انهدام دسته‌های سارقین جزء نموده و به مجرد اینکه نظم و امنیت در حوالی شیراز برقرار شود اردوی قابلی بسرکردگی خودش برای مقابله طایفه قطاع‌الطریق بویراحمدی در بیلاق‌شان تشکیل و حرکت دهد.

از قراری که راپرت رسیده چهارصد نفر از این غارتگران در حالت جنگجویی و مصمم فرود آمدن در راه یوشهر و شیراز هستند. خان کمارج به رؤسای محل خودش حکم داده که در کوه و دره‌ها قراولی کرده قوافل را در دشت ارژن توقیف نمایند تا اینکه از آنجا بتوانند به سلامت و امنیت حرکت نمایند. جنگ و خصومت‌هایی را که نظام‌السلطنه بر ضد خان مشارله [مشارالیه] باعث شده بود به واسطه مقاومت‌سخت رشیدانه او موقوف شد. روی مسئله رضایت‌بخش است زیرا موافق راپرت قنسول دولت فخریه مشارالیه همیشه در کمال اطاعت و انقیاد جهد و کوشش داشته که شعبه راه خویش را منظم نماید. مع‌هذا مداخله‌ای در همراهی او ننمود زیرا که به نظر بهترین پولتیک است که نظام‌السلطنه را در انجام مأموریت خویش باختیار خود واگذاریم و موقعی بدست او ندهیم که اگر از عهده برنیاید و یا اینکه برای گریز از مسئولیت استعفاء بدهد، هیچ‌یک از آنها را نسبت به مداخله دولت مرکزی نتیجه از اثر فشارات اکیده سفارت اعلیحضرتی انگلستان ندهد.

نمره - ۱۰۴

مکتوب سر جرج بارکنی به سر ادوارد گری (واصله هشتم ماه مه)

از طهران مورخه نوزدهم آوریل ۱۹۱۱ [۲۹ فروردین ۱۲۹۰؛ ۱۹ ع ۲ - ۱۳۲۹]

آقا

افتخار دارم خلاصه وقایع معمولی ماهیانه ایران را در مدت چهار هفته گذشته لفا ارسال دارم.

ملفوف نمره ۱۰۴

خلاصه وقایع ایران از بیست و دویم ماه مارس الی نوزدهم ماه آوریل ۱۹۱۱

[۱ تا ۲۹ فروردین ۱۲۹۰؛ ۲۰ ع ۱ تا ۱۹ ع ۲ - ۱۳۲۹]

مجلس

در جلسه بیست و هشتم ماه مارس یادداشت دیگری از طرف نایب‌السلطنه که مخصوصاً راجع به عدم تشکیل و انتظام ادارات دولتی و مراتب بیهودگی کشمکش پارتیها بود قرائت گردید. یادداشت مزبور تاکید می‌نمود که باید در اصلاح ادارات با

اولیاء امور تقویت تامه به عمل آید.

در جلسه سیام ماه مارس لایحه قانونی راجع به قوانین تعلیمات ابتدائی قرائت و مطرح مذاکره شد. یکی از نمایندگان علماء نجف بنا بر بعضی دلایل مذهبی با آن لایحه مخالفت نمود ولی ثبات و استقامت رئیس جدید مجلس آن لایحه را از اینکه مطرود شود نجات داد.

در اول ماه آوریل بر حسب خواهش نایب السلطنه تلگرافی که از طرف علماء نجف به والاحضرت شده بود در مجلس قرائت شد.

پس از ادای تبریک ورود والاحضرت پدارالخلافة و جلوس به مقام نیابت سلطنت علماء رجوع به اختلاف پلتيکی موجوده در طهران نموده و امیدواری کلی خودشان را از اینکه نایب السلطنه به فراهم نمودن وسائل اتحاد که موجب بقاء مملکت است اظهار داشته بودند. در همان جلسه کاغذی از سردار اسعد که از مجلس درخواست مرخصی سه ماهه برای رفتن به اروپا جهت معالجه چشم نموده بود قرائت گردید رای گرفته و مرخصی داده شد. رئیس الوزراء در آن جلسه حاضر بود ولی در مذاکرات مداخله ننمود.

هیئت رئیسه که می بایستی موافق قانون مقرر از نو انتخاب شوند در چهارم آوریل قانوناً رای گرفته شد نتیجه ذیل حاصل گردید:

مؤتمن الملك باتفاق آراء مجدداً به ریاست انتخاب گردید. مرتضی قلی خان - نایب رئیس اول. متین السلطنه - نایب رئیس دوم. میرزا ابراهیم خان - حاجی میرزا رضا خان - فهیم الملك - و معاضد الملك - مجدداً به منشی گری منتخب شدند. به استثناء رئیس که بی طرف است نایب رئیسها و منشیها همه از حزب اکثریت انتخاب شده اند.

در مجلسی که مرکب از هفتاد نفر وکیل است آنها هر يك تقریباً چهل رای داشتند. در صورتی که نامزدشدگان حزب اقلیت هر يك بین بیست الی سی رای داشتند.

در جلسه ششم ماه آوریل رئیس مجلس در موقع جلوس به صندلی ریاست و کلاه را از حسن اعتمادشان نسبت به مشارالیه تشکر کرده اظهار داشت که مایل بوده مجدداً قبول ریاست را نماید زیرا یقین داشته که مجلس مصمم است بقیه پیشنهادها را قبل از انقضای زمان مجلس که هنوز شش ماه دیگر باقی است تصویب نماید.

لایحه در خصوص تدارك گندم بجهت طهران مطرح گردید مقصود از این لایحه جلوگیری از احتکار ملاکین عمده است.

سپس از وزیر داخله در خصوص تبعید يك نفر فدائی معروف مسمی به یار محمدخان همدستی حزب اقلیت دمکرات استیضاح نمودند. این قضیه محتمل بود تولید مشاجره و مجادله پرحرارتی در میان پارتیها نماید لیکن رئیس مجلس دنباله مذاکره و مجادله را قطع نمود.

در یازدهم آوریل شاهزاده امیراعظم پسر امیر خان سردار که آن مرحوم دارای نشان جی سی ئم جی (جی سی ئم جی درجهٔ مایقی^۱ است که دولت انگلستان می‌دهد) [بود] بسمت معاونت وزارت جنگ معرفی و از ایشان در خصوص اسلحه و قورخانه که می‌گویند دولت خریده استیضاح مشارالیه اظهار داشت که دولت هفت هزار قبضه تفنگ روسی از قرار قبضه‌ای چهارده تومان و فشنگ را از قرار دانه‌ای دویست دینار خریده ولیکن عدد فشنگ را معین نکرد.

وزیر مالیه در پانزدهم شهر جاری از مجلس درخواست کرد که مسئلهٔ قرضه از بانک شاهنشاهی را که کابینه قبل پیشنهاد به مجلس کرده بود در فهرست مطالب بنویسند که در هیجدهم آوریل مذاکره شود. درخواست وزیر مالیه پذیرفته شد لیکن باز در جلسهٔ هیجدهم به‌روز بیستم به‌تعمیق افتاد.

ایالات و ولایات

مازندران

شاهزاده ظفرالسلطنه بجای ظهیرالدوله حاکم شده و نسبتاً انتظامی موجود است.

گیلان

این ولایت تا یک درجه بنظر منظم می‌آید.

مشهد

قنصل جنرال دولت بهیة انگلیس راپرت می‌دهد که سرقتهای متعدد در همهٔ اطراف واقع شده از همه طرف دزدهای ترتیبی^۲ را اشغال نموده‌اند حتی اینکه اهالی دهات هم متدرجاً همدست و ملحق به سارقین شده‌اند.

نایب‌حسین یاغی معروف با سیه‌د نظر سوار طیس را تصرف کرده.

اصفهان

چند نفر بختیاری پست طهران را که در چهاردهم شهر جاری وارد اصفهان شد در کاشان زده تمام بسته‌های امانت بانضمام دارایی مسافرین را برده‌اند.

عبور و مرور در راه اصفهان و شیراز به واسطهٔ سارقین بکلی مسدود ولی شهر اصفهان مثل سابق آرام است.

حکمران اصفهان که از عباس‌آقا نام تبعهٔ روس که هنوز در تحت استنطاق است تیر خورده بود بهبودی حاصل کرده.

یزد

به موجب راپرت واصله در ماه مارس بر ضد پارسیان تحریک و هیجانی شده بیست و چهار نفر از آنها فرار کرده در ویس قنسولگری پناهنده شده [اند].
در آخر ماه مارس زمانی که نایب حسین طبرس را گرفته راه بین یزد و مشهد بکلی مسدود شده.

ضیفم الدوله قشقائی به حکومت خود برقرار شده.

شیراز

در ششم آوریل نظام السلطنه به محل حکومت وارد و در پانزدهم قوام الملك و برادرش نصرالدوله را حبس کرده. وضع ناگوار راهها در ورقه جداگانه عرض شده.

کرمان

از قرار خبری که در دوازدهم شهر جاری رسیده اردویی که به بلوچستان فرستاده شده بود قلعه بامپور [بمپور] را تصرف کرده و مصمم است که به سرکوبی فهرج برود.

چنین می نماید که شاهزاده جلال الدوله فرمانفرمای کرمان آن ایالت را منظم نموده.

کرمانشاه

از قراری که راپرت رسیده وضع شهر و قصبات خیلی بد است و اتصالا دزدی واقع می شود. در شب بیست و چهارم مارس چند نفر دزد به قنسولخانه شاهنشاهی ریخته و پاره ای اسباب را برده و شب بعد کوشیده اند که تفنگهای مستحفظین قنسولخانه را ببرند. تیر و تفنگک فیما بین دزدان و سوارهای هندی رد و بدل شده. دزدها موفق گردیده داخل یک قسمت عمارت شده پاره ای لباس و پول مال سوارها را برده اند. اظهارات لازمه به حکومت مرکزی فرستاده شده بعضی ها را توقیف کرده اند.

لرستان

لطفعلی خان امیر مقنم بختیاری حاکم لرستان شده در راه و عازم به محل حکومت است.

نمره - ۱۰۵

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری

از طهران مورخه هشتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۸ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۹ ج ۱ - ۱۳۲۹]

رجوع به تلگرام من مورخه ششم مه بفرمایید.

قنسول جنرال دولت فخریه از اصفهان راپرت می دهد که شهر آرام تر ولی دکاکین

هنوز بسته است.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۰۶

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
از طهران مورخه هشتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۸ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۹ ج ۱-۱۳۲۹]
راجع به شیراز در تعقیب تلگرام من مورخه هفتم ماه مه.
دولت ایران می‌خواهد سردار اسعد را در این کابینه وزیر داخله نماید.

نمره - ۱۰۷

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
از طهران مورخه هشتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۸ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۹ ج ۱-۱۳۲۹]
راجع به شیراز
رجوع به تلگرام قبل امروز من بفرمایید.
مستر ناکس تلگراف کرده که قوام‌الملک صحیحاً به شیراز وارد و اینک در
قنصلخانه متحصن است.

امروز صبح به کفیل قنصلگری حکم دادم هرگاه قوام‌الملک در معرض خطر است
و حفظ جان خود را از قنصلخانه درخواست دارد او را پناه بدهد.

نمره - ۱۰۸

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
از طهران مورخه نهم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۹ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۱۰ ج ۱-۱۳۲۹]
راجع به شیراز

در تعقیب تلگراف من مورخه هشتم مه تفصیل ذیل راجع به حمله به قوام‌الملک و
نصرالدوله از کفیل قنصلگری دولت فخمه از شیراز رسیده. تفصیل کشتن نصرالدوله
که از مجاری متعدده صحت آن تصدیق شده از قرار ذیل است:

معادل يك صد و پنجاه نفر سوار و غیره بانضمام شش نفر قشقایی تا هشت میلی
قوام‌الملک و نصرالدوله را همراهی نموده و از آن نقطه پنجاه نفر مستحفظ با آنها
رفته پس از آنکه سی میل مسافت پیمودند آن شش نفر قشقایی از آنها سوا شده و
بیک دسته‌ای از قشقایی که در عرض راه در کمین بودند ملحق شدند. این اشخاص
از طایفه حاجی محمدکریم‌خان نماینده قشقایی در مجلس بوده‌اند و پسر مشارالیه شاهد

واقعه بوده است. قشقایبها به فاصله چند ذره‌ی نصرالدوله را تیر زده و يك نفر از همراهان او را زخم زده و آنچه ائالیه [= اثاث] همراه داشته به غارت بردند. به مجرد شنیدن این غوغا مستحفظین بدون آنکه تیری خالی نمایند فرار کردند. در آن اثناء قوام‌الملک که نصف میل جلو بود ملتفت شد که راه عقب مسدود است فرار کرده پس از طی مسافتی از بیراهه خود را به شیراز رسانید و همین‌که به خانه‌اش که جنب دروازه واقع است وارد شد به نظام‌السلطنه اطلاع داد که عازم رفتن به قنسولخانه است و هرگاه از او ممانعت و جلوگیری شود او و کسانش تا دم آخر دفاع خواهند کرد و پس از چند دقیقه با لباس مبدل رفته و به سلامت وارد قنسولخانه گردید و من به نظام‌السلطنه رسماً اطلاع دادم و اظهار داشتم که قوام‌الملک از قنسولخانه خارج نخواهد شد تا زمانی که تأمین جانی مشارالیه را که موجب رضایت دولت اعلیحضرتی انگلیس باشد تحصیل نمایم. نظام‌السلطنه جواب داد که دوپست نفر مسلح خانه قوامیها را سنگر کرده و ممکن است که موجب اغتشاش بشوند. به معظمالیه [= معظمله] اطلاع دادم که همین‌که تأمین کتبی بجهت مال و خانه و فامیل قوام‌الملک بدست آوردم مشارالیه به عیالش دستورالعمل خواهد فرستاد که آن اشخاص را که به موجب اطلاع من سی نفری هستند متفرق نماید.

امروز بعد از ظهر بازارها را بستند و محتمل است که صولت یا نظام‌السلطنه بکوشند که اسباب انقلاب شهر را فراهم نمایند و ضمناً هم رسماً به نظام‌السلطنه اظهار کردم که در صورتیکه به اروپائیان خسارت و اذیتی وارد آید او مسئول خواهد بود. فردا صبح هم اخطار سخت لفظی به مشارالیه خواهم فرستاد.

نمره - ۱۰۹

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله نهم ماه مه) [۱۳۲۹ - ۱ ج ۱۰؛ ۱۲۹۰؛ ۱۹ اردیبهشت ۱۹۱۱] از طهران مورخه نهم ماه مه ۱۹۱۱ قنسول دولت فنیمه وضع کرمانشاه را اضطراب‌آمیز راپورت داده بعلاوه می‌گوید که خیلی از اعیان از ترس اغتشاش محتمله از شهر خارج شده‌اند. حکومت مرکزی بتازگی حاکم بیکاره را احضار نموده است. استعفاء نایب‌الحکومه هم اعلام شده. به ملاحظه اوضاعی که مستر «مکدوال» راپورت داده به دولت ایران تأکید کردم که حاکم مقتدری به کرمانشاه بفرستند.

نمره - ۱۱۰

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله دهم ماه مه) از طهران مورخه دهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۰ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۱ ج ۱ - ۱۳۲۹] رجوع به تلگرام من مورخه سی و یکم ماه مارس بفرمایید. وزیرمختار روس بمن اطلاع داده تحقیقات توأمی (از طرف نمایندگان ایران و روس) راجع به قتل وزیر مالیه سابق در هفته قبل به اختتام رسیده و تقصیر معلوم گردیده که قتل عمدی بوده دو نفر قاتل را برای محاکمه به روسیه فرستاده‌اند. يك نفر از آنها همین که از بحر خضر [= خزر] می‌گذشته‌اند خود را تلف کرده.

نمره - ۱۱۱

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله دهم ماه مه) از طهران مورخه دهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۰ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۱ ج ۱ - ۱۳۲۹] راجع به شیراز مرحمت فرموده رجوع به تلگرام من مورخه هشتم ماه مه بفرمایید. تلگرام ذیل از مستر ناکس رسیده: افتخار دارم راپورتاً عرض کنم که جلسات انجمن منعقد شده که برضد اینکه در قنصلخانه به قوام‌الملک پناه داده شده پروتست نمایند.

فرمانفرمای فارس برخی از مقاصد مخالفانه انجمن را محرمانه به ما اطلاع داده است و نیز فهمانیده که شاید بزودی مداخله فعلی لازم گردد. ولی به هر درجه‌ای که معظم‌الیه [= معظم‌له] باین اقدام که فقط وسیله حفاظت شخصی وی است مایل باشد باور نمی‌کنم چنین اقداماتی که باعث مداخله شود بنماید. چنانچه مصلحت بدانید به معظم‌الیه [= معظم‌له] اخطار نمایم که هرگاه اغتشاشاتی واقع شود که برای حفظ جان و مال اتباع خارجه مستلزم مداخله شود دولت فخیمه او را شخصاً و مستقیماً مسئول خواهد شمرد. در جواب به مستر ناکس اخطار به نظام‌السلطنه را تصویب کرده و ضمناً به دولت ایران اظهار کردم که هرگاه در شیراز به قنصلخانه دولت فخیمه خساراتی وارد آید دولت مشارالیه‌ها مسئول خواهد بود.

نمره - ۱۱۲

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی
از وزارت خارجه مورخه دهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۰ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۱ ج ۱ -
[۱۳۲۹]

رجوع به تلگرام خودتان مورخه دهم ماه مه راجع به شیراز بفرمایید.
دولت ایران و فرمانفرمای فارس هر دو را باید اخطار نمود که هرگاه اقدام
بی‌رویه و هتکی بر ضد قنصلخانه دولت فخمیه بشود نتایج وخیمه خواهد داشت.
ما نمی‌توانیم برخلاف عادت مقرر در ایران بست موقتی را به قوام‌الملک که تقریباً
از کشته‌شدن جان بدر برده مضایقه و از طرف دیگر هم آرزوی آن را نداریم که او
را از مجازات عادلانه هر خیانت و تقصیری که او مرتکب آن باشد او را پناه دهیم و
اما در صورتی می‌توانیم مشارالیه را تسلیم نماییم که تأمین کامل حاصل کنیم که
عادلانه و بی‌غرضانه استنطاق و یا از مملکت اخراج شود و آن هم موکول [است] بر
اینکه در آن ضمن جانش محفوظ باشد.

نمره - ۱۱۳

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی
از وزارت خارجه مورخه دهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۰ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۱ ج ۱ -
[۱۳۲۹]

آیا در شیراز استعداد کافی است که اروپائیان را در موقع مخاطره محافظت نمایند؟
این قسم که کفیل قنصلگری اوضاع را شرح داده محتمل است لازم شود که اقدامات
مخصوص برای این مقصود بنمائیم رأی شما چیست؟

نمره - ۱۱۴

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله دوازدهم ماه مه)
از طهران مورخه دوازدهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۲ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۳ ج ۱ -
[۱۳۲۹]

راجع به شیراز در جواب تلگرام جنابعالی مورخه دهم ماه مه:
افتخار دارم عرض کنم که مستر ناکس عجالتاً زیاد کردن گارد قنصلخانه را تصویب
نمی‌کند و من هم در این خصوص با او همراهم. مشارالیه تصریح می‌دهد که هرگاه
امری اتفاق بیفتد قبل از این خواهد بود که استعداد نتواند به شیراز برسد و یقین
دارم که مستر ناکس هر يك از اروپائیان [را] که در مخاطره باشند در قنصلخانه
پناه خواهد داد.

نمره - ۱۱۵

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله سیزدهم ماه مه) [۲۲ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۳ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجع به وضع شیراز - راجع به تلگرام من مورخه هشتم ماه مه [۲۲ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۳ ج ۱ - ۱۳۲۹]

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله پانزدهم ماه مه) [۲۵ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۶ ج ۱ - ۱۳۲۹]

کینگ استون وکیل کمپانی باروغ و ولکم که از طهران به اصفهان می رفته دیروز در خفر حوالی اصفهان هرچه داشته برده و کتکش هم زده اند. کیفیت را در مراسله ای به دولت ایران اطلاع دادم.

نمره - ۱۱۶

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله هفدهم ماه مه) [۲۷ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۸ ج ۱ - ۱۳۲۹]

راجوع به تلگرام من مورخه هفدهم ماه مه بفرمایید. هیجان برضد قنصلخانه که ظاهراً قدری آرام گرفته بود امروز جان تازه گرفته اخبار ذیل از کفیل قنصلگری رسیده:

بازارها و ادارات عمومی را امروز صبح بسته و عده زیادی از اهالی در تلگرافخانه ایرانی چادر زده اقامت نموده اند. مقصود عمده از این اقدامات و نمایشها این است که برضد حکم طهران که به احضار چهار نفر کسان نظام السلطنه و صولت الدوله به مرکز صادر شده پروتست نموده و بخواهند که قوام الملک را تسلیم نمایند.

اگرچه بعضی از اعضاء محترم تر انجمن استعفاء داده با وجود این نمایش مزبور رو باز دیدار است. رجاله شهر را اجرت و خوراک کافی می دهند و نسبت بمن اطالہ لسان و فحاشی زیاد می کنند و همچنین تهدیدات سخت می نمایند و پس از افتضاح کارینهای نمایان گذشته پیش بینی اغتشاش سختی نمی کنم.

کارکن های صولت الدوله بیشتر از پیش در کارند. همه نمایان و فحاشی زیاد است. رجاله شهر را اجرت و خوراک کافی می دهند و نسبت بمن اطالہ لسان و فحاشی زیاد می کنند و همچنین تهدیدات سخت می نمایند و پس از افتضاح کارینهای نمایان گذشته پیش بینی اغتشاش سختی نمی کنم.

نمره - ۱۱۸

تلگرام سر جورج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیستم ماه مه) از طهران مورخه بیستم ماه مه ۱۹۱۱ [۳۰ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۲۱ ج ۱-۱۳۲۹] افتخار دارم راپورت بدهم که موجب سه نفر صاحبمنصبهای سوئدی بجهت جاندارمری و دو نفر فرانسوی برای استخدام در وزارت داخله و مالیه در هیجدهم ماه مه در مجلس تصویب شد. دولت فرانسه بی پرده به دولت ایران گفته که دو نفر فرانسوی که استخدام آنها را تصویب کرده اند نباید به هیچ وزارتخانه ای اتصال داشته باشند فقط به شغل معلمی مشغول باشند.

نمره - ۱۱۹

مکتوب سر جورج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله بیست و دوم ماه مه) از طهران مورخه هشتم ماه مه ۱۹۱۱ [۱۸ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۹ ج ۱-۱۳۲۹] راجع به تلگرام دیروز من:

دیشب به توسط تلگرام فوری کفیل قنسولگری شیراز اطلاع یافته ام که ناظر نصرالدوله تیر نخورده فرار کرده و در خانه باغبان باشی نصرالدوله که يك نفر بلجیکی است و من او را بر حسب خواهش وزیر مختار دولت بلجیک در موقع گرفتاری قوامیها در تحت حمایت دولت انگلیس گرفته ام پناهنده شده. مستر ناکس می گوید که ناظر مزبور در مخاطره بوده و شاید آن مخاطره به آن بلجیکی راجع گردد و سؤال می کند که آیا سوارهای قنسولخانه را بفرستد که ناظر را به قنسولخانه بیاورند؟ تصویب مخاطره مجادله فیما بین سوارهای قنسولخانه و اهالی شهر را برای خاطر يك نفر آدمی که در تحت حمایت دولت انگلیس نیست بنظر صحیح نیامد لهذا به مستر ناکس جواب دادم نمی توانم ارائه طریق او را تصویب نموده حکم بدهم لیکن اگر آن باغبان بلجیکی حمایت و حفاظت بخواهد اجازه دارد سوارهای قنسولگری را بفرستد که او را به قنسولخانه ببرند و نیز به مستر ناکس دستور العمل دادم که فرمانفرمای فارس را مسئول امنیت آن بلجیکی قرار بدهد.

در جواب سؤال دیگر مستر ناکس مبنی بر اینکه به ناظر نصرالدوله و یا اهالی فامیل قوامی هرگاه در معرض مخاطره آجل باشند و پناه بخواهند در قنسولخانه پناه بدهد یا نه؟ تلگرام کردم که هر ایرانی را که مشارالیه بداند در معرض مخاطره آجل است و به قنسولخانه وارد شود و تحصن بخواهد پناه بدهد ولیکن نباید در هیچ قضیه ای سوارهای قنسولخانه را بکار ببرد که اشخاصی که در تحت حمایت دولت انگلیس نیستند به قنسولخانه جلب کند.

مطالب فوق را مبادرت کرده اطلاع دادم که در آتی به بدانم که طریق و قاعده ای که اظهار کرده ام که بر طبق آن مستحفظین قنسولگری را می توان در چنین موارد بکار برد تصویب می نمایید یا خیر؟

امضاء بارکلی

نمره - ۱۲۰

تلگراف سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی
از وزارت خارجه مورخه بیست و چهارم ماه مه ۱۹۱۱ [۳ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۵ ج ۱-
[۱۳۲۹]

شکایت دیگر از دارالتجاره‌های منچستر راجع بر عدم امنیت راههای جنوب ایران
رسیده حاکی است که وضع راهها در عوض اینکه رو به امنیت و بهبودی برود به
درجه‌ای تنزل کرده و خراب شده که تاکنون این‌طور نبوده هرگاه این اظهارات حقیقت
دارد راپرت بدهید که آیا به عقیده شما ما می‌توانیم الحال اقداماتی را که دولت ایران
کرده بخوبی متفقا نه به معرض امتحان گذارده شده و بطور قطعی آن را بی‌نتیجه و
بی‌حاصل بدانیم؟ آیا ما نمی‌توانیم حال در این مسئله اصرار نماییم که نقشه ما
تنها وسیله نجات تجارت انگلیس و اعاده انتظام است؟

نمره - ۱۲۱

تلگرام سر جورج بارکلی به سر ادوارد گری
از طهران مورخه بیست و ششم ماه مه ۱۹۱۱ [۵ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۷ ج ۱-۱۳۲۹]
رجوع به تلگرام من مورخه پانزدهم ماه مه بفرمایید.
راپرت لغت کردن کینگستن حالا بمن رسید. بسته مال سفارت را که به اصفهان
می‌برده باز و غارت کرده‌اند و به خود کینگستن هم نهایت بدرفتاری و بی‌احترامی
را نموده‌اند.

در صورتی که دولت از عهده تنبیه اشرار و استرداد اشیاء مسروقه برنیاید عرض
می‌کنم چنانچه مصلحت بدانید باضافه قیمت اشیاء مسروقه مبلغ یکصد لیره بعنوان
غرامت و مجازات شکستن مهر سفارت و بی‌احترامی به تبعه انگلیس طلب نمایم.

نمره - ۱۲۲

تلگرام سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی
از وزارت خارجه مورخه بیست و هفتم ماه مه ۱۹۱۱ [۶ خرداد ۱۲۹۰، ۲۸ ج ۱-
[۱۳۲۹]

رجوع به تلگرام خودتان مورخه بیست و ششم ماه مه بکنید.
راجع به اشیائی که از کینگستن برده‌اند پیشنهاد شما را تصویب می‌کنم لابد صد
لیره به مستر کینگستن داده خواهد شد.

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری

از طهران مورخه بیست و هشتم ماه مه ۱۹۱۱ [۷ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۹ ج ۱-۱۳۲۹]
راجع به راههای جنوب - در جواب تلگراف جناب عالی مورخه بیست و چهارم ماه مه:
افتخار دارم که از وضع راههای جنوب راپرت بدهم:

(۱) امنیت راه کرمان و بندرعباس مشکوک است لیکن قوافل عبور می نمایند.

(۲) در راه کرمان و یزد امنیت موجود است و قوافل عبور می نمایند.

(۳) بختیاریها پیش بینی می کنند که کوهگیلویها [= کوهگیلویه ایها] در راه اهواز و اصفهان تاخت و تازی بکنند ولی آن راه فعلاً امن است و دیگر بختیاریها بر کوهگیلویها اختیاری ندارند و یحتمل بی نظمی و اغتشاش در این راه حادث شود زیرا که با وجود اظهارات و تأکیدات حکومت مرکزی نظام السلطنه از تعیین یکی از دوستان بختیاری به حکومت بهبهان که حکومت و جلوگیری کوهگیلویی جزو و توأم با آن است امتناع می نماید.

(۴) راه قم و اصفهان در جنوب کاشان نهایت ناامنی را دارد. از ماه فوریه گذشته چهار نفر از تبعه دولت بهیبه انگلیس را غارت کرده اند.

(۵) راجع به راه بوشهر و اصفهان (که گمان می کنم شکایات دارالتجاره منچستر مخصوصاً راجع به آن راه است)

مأمورین قنسولخانه های بوشهر و شیراز راپرت می دهند نسبت به سال گذشته امنیت نهایت بهتر است لهذا می توانم عرض کنم که دارالتجاره های مزبور در اشتباه هستند. مدتی است که راپرت هیچ گونه سرقتی در راه شیراز و بوشهر نرسیده و از ماه دسامبر گذشته تاکنون سرقتی که مایه تلف مال التجاره انگلیس باشد واقع نشده. خسارتی که همیشه به سیم تلگراف در موقع عبور و مرور ایلات وارد می آمد امسال وارد نیامده.

بهرحال چنین می فهمم که قلت حمل و نقل مال التجاره سبب شکایت تجار گردیده و از همین جهت است که عبور قوافل کمتر شده.

کوهگیلویها غارتهای زیاد در شعبه راه شیراز و اصفهان در نزدیکی قمشه نموده اند لیکن از اول ماه آوریل تا بحال سرقتی از اموال انگلیس واقع نشده و فعلاً مال التجاره بخوبی و آزادی در آن راه عبور می نمایند.

نظر به این مسئله که این بهبودی بهیچوجه از زیادی تسلط دولت مرکزی نبوده و بیشتر منوط به حسن نیت دولت الدوله بوده ما باز همچو گمان می کنیم که امید و احتمال دوام آن را خیلی ضعیف بدانیم. به هر حال موقع اصرار در قبولاندن نقشه خودمان محققاً نرسیده من بایستی به منتها اکراه داشته باشم که اگر بر فرض امور به نهایت بدتر از حالا باشد توصیه نمایم که برای قبولاندن نقشه خودمان اصرار نمایم.

وضع دولت ایران فعلا بسیار متزلزل است و به نهایت مغشوش و پریشان تر خواهد شد اگر ما او را دچار این تکلیف نماییم.

جسارتاً عرض می‌کنم که در آخرین استاتستیک گمرک که به طبع رسید آنهایی که برای ده ماه گذشته تا بیست و یکم ماه ژانویه بوده از قرار صدی دوازده بر عایدات جنوب نسبت به سال گذشته افزوده شده. کسر بوشهر از اضافه عایدات بندرعباس و محمره بیش از ا جبران می‌شود. عایدات بندر محمره شامل واردات کمیانی نفت ایران و انگلیس که از تأدیة حقوق گمرکی معاف است نمی‌باشد.

نمره - ۱۲۴

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
از طهران مورخه دوم ماه ژوئن ۱۹۱۱ [۱۲ خرداد ۱۲۹۰؛ ۴ ج ۲-۱۳۲۹]
وزیر مختار روس می‌گوید که شاهسونها مجدداً در شورش هستند. به تازگی حاکم اردبیل استعدادی فراهم کرد که آنها را خلع اسلحه نماید [ولی] شکست خورده و به اهر فرار کرده و از قرار مذکور شاهسونها رو بطرف آن شهر می‌روند.

نمره - ۱۲۵

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
از طهران مورخه پنجم ماه ژوئن ۱۹۱۱ [۱۵ خرداد ۱۲۹۰؛ ۷ ج ۲-۱۳۲۹]
مرحمت فرموده رجوع به تلگرام من مورخه دویم ماه ژوئن بفرمایید.
از قراری که قنصل دولت فخیمة انگلیس راپرت می‌دهد وضع آذربایجان اضطراب‌انگیز است. بعلاوه شکست خوردن حاکم اردبیل، [از] يك تیره قراداغی قشونی هم که حاکم اهر برای تنبیه آنها فرستاده بود جلوگیری سخت نموده‌اند. از قرار معلوم مخبر السلطنه هم قادر به فرستادن امداد برای مقابلی آن ایلات نیست. مطالب ذیل جمله متمم تلگراف قنصل پادشاهی است:
نظر به اضطرابی که به علت اوضاع اردبیل فعلا در تبریز غلبه دارد حضور قشون روس را من و دیگران خوشبختانه می‌دانیم.

نمره - ۱۲۶

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری
 از طهران مورخه شانزدهم ماه مه ۱۹۱۱ [۲۶ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۱۷ ج ۱ -
 ۱۳۲۹] آقا
 راجع به تلگراف من مورخه بیست و هشتم ماه مه و سوم ماه آوریل راجع به
 مذاکرات مجلس در خصوص قرضه پیشنهادی مبلغ یک میلیون و دویست و پنجاه هزار
 لیره ای را که دولت ایران توسط بانک شاهنشاهی در بازار لندن می خواهد تحصیل
 نماید افتخار دارم (ملفوف نمره ۱) سواد آن کنترات را که وزیر مالیه و رئیس بانک
 در هشتم شهر جاری امضاء کرده اند لفا ارسال دارم.
 آن نقشه ای که در آخر سال گذشته به توسط کابینه مستوفی الممالک به مجلس
 پیشنهاد شده بود به کمیسیون مالیه مجلس راجع شد و از آنجا بیرون آمد که در جلسه
 بیست و دوم ماه آوریل در مجلس علنی مطرح مذاکره شود. ۲۰۷
 ممتازالدوله وزیر مالیه کابینه میپندار آن لایحه را به عهده داشت. صنایع الدوله
 مرحوم که در کابینه سابق وزیر مالیه بود صورت مخارج و نقشه کنترل آن وجه را
 که درست به مصرف برسد ترتیب داده ترجمه آن طرح را (در ملفوف نمره دو) ارسال
 می دارم قابل ملاحظه است. با اینکه کمیسیون مالیه مجلس مختصر تغییر در آن داده
 این طرح می نماید که لزوم کنترل را توسط مأمورین اروپایی کاملاً درک کرده اند و
 در آن دقت و اهتمام کامل ترتیب داده شده که راه دزدی و اتلاف مسدود گردد.
 در جلسه بیست و دوم ماه آوریل اولاً نقشه کنترل و مصرف آن قرضه مطرح
 مذاکره شد. کابینه حالیه صورت آن مخارج را بر طبق مقتضیاتی که بعد از تهیه آن
 توسط مرحوم صنایع الدوله حادث شده تغییر داده به (ملفوف نمره سه) رجوع بفرمایید.
 مذاکره در این خصوص در بیست و پنجم ماه آوریل مجدداً تجدید و تصویب شد در
 بیست و پنجم آوریل تجدید مذاکرات شده و تصویب گردید عوض آنکه در پیشنهاد
 مصارف و کنترل مذاکرات شود در اصل خود لایحه استقراض مذاکره شده به آن ماده
 اضافه گردد که در صورت تصویب مسئله قرضه وجه آن در بانک شاهنشاهی سپرده
 شود تا آنکه نقشه مصرف و کنترل از مجلس بگذرد.
 بنا بر این لایحه استقراض در بیست و هفتم آوریل دفعه اول و در دوم مه دفعه
 ثانی قرائت گردید و از طرف حزب دموکرات که ناطق عمده آنها وحیدالملک بود با
 شدت تمام با آن مخالفت شد. وکیل مزبور در کینه و بینه این مسئله بحث نموده تنقید
 کامل نمود ولی فصاحت کلام و مداومت او در مخالفت در مقابل طرفداران متحده
 دولت که به مجرد درخواست رأی از طرف رئیس مجلس خود را ظاهر نمودند نتیجه
 نبخشید. بالاخره لایحه مذکور در دوم مه با اکثریت آراء تصویب گردیده کنترات آن
 شش روز بعد به امضاء رسید.

بنا بر این موقع امور فعلاً به قرار ذیل است:

اسهام معمولی دولتی خواهد بود.

قرضه مذکور بوسیله وجه استهلاکی سالیانه صدی نیم که از سال ۱۹۱۶ شروع شده و تا مدتی که بالغ بر پنجاه سال نباشد امتداد خواهد داشت بدون کم و کسر پرداخته خواهد شد.

هر سال در ماه آوریل حواله داده می شود و در ۱۵ ماه متعاقب آن وجه آن بدون کم و کسر پرداخته خواهد شد و پس از آن تاریخ فرع بر آن اسهام تعلق نخواهد گرفت.

(۳) دولت علیه کلیه شرایط مندرجه اسهام مذکوره را در خصوص تأدیة وجه قرضه و فرع آن و غیره ملحوظ و معمول خواهد داشت.

(۴) دولت ایران محق خواهد بود که قرضه مذکور را در هر موقع پس از سال ۱۹۱۶ شش ماه قبل اطلاع داده و آن را پردازد.

(۵) دولت علیه ایران برای پرداخت این قرضه و بطور اولین تحمیل که پس از تحمیلات سابقه که يك فقره ۱۵۷۴۱ لیرا و يك شیلینگ و ده بینس [= پنس] سالیانه لغایت سه سال و دیگری مبلغ ۳۰۲۷۸ لیرا و ۱۲ شیلینگ و ۷ پنس سالیانه از سال ۱۹۱۳ الی سال ۱۹۲۸ باشد مخصوصاً تمام عایدات خالص گمرکی را از هر قبیل که دولت حالیه یا در هر موقعی فیما بعد می تواند در تمام بنادر یا جاهای دیگر خلیج فارس که شامل بوشهر و بندرعباس و لنکه و محمره و اهواز باشد وصول نماید، برای محل پرداخت قرضه تعیین می نماید و به موجب این قرارداد این وجوهاتی که وصول شود بایستی به بانک پرداخته شده و دولت علیه ایران به موجب این نوشته متعهد است که پس از وصول تمام این وجوهات گمرکی فوق الذکر را بدون کسر مگر آنچه برای مصارف حقیقی اداره نمودن گمرکات بنادر مذکوره که قبل از تاریخ تأدیة آنها به مصرف رسیده باشد به بانک پردازد.

(۱) دولت علیه ایران تعهد می نماید که تا مدتی که این قرضه دوام دارد کلیه وجوهاتی را که اداره گمرک وصول می نماید در همان بنادری که وصول می شود هفته به هفته به بانک یا به شعبه نزدیکترین آن برای پرداخت وجوهات مذکوره که سابقاً تحمیل شده و پرداخت قرضه رسانیده بانک در انتهای هر ماه صورت حساب آنچه وصول نموده به دولت ایران خواهد داد.

(۲) از این پولهایی که بانک وصول می کند وجه تحمیلات فوق الذکر و فرع و استهلاك قرضه را تأدیة نموده آنچه اضافه بماند جزو طلب دولت ایران محسوب خواهد داشت.

(۳) از این وجوهاتی که بانک باین طریق وصول می کند بانک تعهد می نماید که از جانب دولت علیه ایران فرع نیمه ساله را در لندن پرداخته به امورات راجع به استهلاك و وسایل پرداخت قرضه بدون آنکه مخارجی بر آن محسوب دارد رسیدگی و سرپرستی نماید.

(۴) در صورتی که عایدات سه ماهه گمرکی بنادر فوق الذکر از مبلغی که برای

تحمیلات سابقه و پرداخت قرضه یا برای فرع یا استهلاك آن کمتر باشد دولت علیه ایران می‌تواند که از منابع دیگر عایدات دولت جای این کم بود را پر نماید و بعلاوه هرگاه عایداتی که از این منابع بدست می‌آید از مبلغی که در فوق مذکور شد کمتر باشد دولت ایران برحسب این ورقه برای این مقصود عایداتی که از بابت تلگراف وصول می‌شود برای آن تعیین می‌نماید و این فقره دویم تحمیلات بر عایدات تلگرافی لغایت سال ۱۹۲۸ خواهد بود و پس از این موعد عایدات از تلگراف بحال خود آزاد خواهد بود.

۱۶) از وجوه قرضه بانک از طرف دولت علیه ایران مجاز خواهد بود که بدهیهای موجوده دولت علیه را به بانک پرداخته و بقیه را در ظرف سه ماه بعد از امضای کنتراک به اختیار دولت واگذارد.

۷) تا زمانی که قرضه دوام دارد یا تا مدت کمتری که بانک بخواهد بانک وکیل مطلق دولت ایران در انگلستان خواهد بود برای امورات راجع به قرضه و کلیه امور راجع به آن ولی بهیچوجه سمت ضمانت نقدی نسبت به صاحبان سهام نخواهد داشت. ۸) سهام قرضه حالیه برای همیشه از تمام مالیاتهای ایران با کسر بود معاف می‌باشد. فرع و اصل بنا بر این بهیچوجه در هیچ موقع یا در تحت هیچ اوضاع از طرف دولت ایران مورد کسر شدن واقع نخواهد گردید. (نسختین نوشته شد).

در جنرال قنصلگری اعلیحضرتی می‌باشد

طهران ۸ مه ۱۹۱۱ ان پاتریک کوان (کفیل ویس قنصلگری)

طهران ۱۵ مه ۱۹۱۱ اسمعیل ممتازالدوله (وزیر مالیه) (مهر)

برای بانک شاهنشاهی (مهر بخت ایرانی)

ا. او. وود رئیس کل (تمبر)

ملفوف دو مکتوب نمرة ۱۲۶

خلاصه نقشه صنایع الدوله از برای کنترل مصارف و قرضه پیشنهادی یک میلیون و دو بیست و پنجاه هزار لیرای انگلیسی توسط بانک شاهنشاهی ایران در لندن: ماده اول - قرضه یک میلیون و دو بیست و پنجاه هزار لیرای فوق در تحت نظارت کمیته کنترل که ذیلا مذکور گردیده به مصارف ذیل خواهد رسید: ماده دو:

- ۱) ۳،۳۹۶،۶۹۷ تومان از بابت پرداخت طلب بانک شاهنشاهی ایران
- ۲) ۱،۵۶۲،۸۰۰ تومان اعتبار برای مصارف ۱۵،۶۲۸ نفر استعداد مسلح (موجب نقشه علیحده) برای ساختن بودن در مراکز ذیل: فارسستان و بنادر خلیج فارس، اردبیل، قراچداغ، استرآباد، شاهرود، بروجرد و لرستان و عربستان.
- ۳) ۲۰۰،۰۰۰ تومان اعتبار برای پرداخت قسط اول اسلحه‌ای که به موجب ماده

چهارم ذیل خریده شود.

(۴) تتمه برای مصرف تشکیل ژاندارمری توسط صاحبمنصبان اروپایی که بموجب ماده پنجم ذیل استخدام شوند.

ماده دوم - برای کنترل صرافی خرید نقره و خرید اسلحه و تأدیة اقساط آن و کنترل و نظارت مصارفی که در ماده اول مذکور است يك کمیته مختلطه کنترل که شعب مختلفه ادارات دولتی در آن نمایندگی داشته باشند مرکب از هفت نفر اروپایی که در استخدام دولت ایران هستند و هفت نفر مأمورین ایرانی در تحت ریاست وزیر مالیه و نیابت ریاست مدیر گمرکات تشکیل خواهد شد.

ماده سوم - کمیته کنترل چنانچه در ماده دوم مقرر شده نقشه مفصل مصارف قشونی و خرید اسلحه (موجب ماده اول ۲ و ۳) را تهیه نموده و وزیر مالیه آنرا برای تصویب به مجلس پیشنهاد خواهد نمود.

ماده چهارم - برای انتخاب اسلحه و تعیین مبلغ قیمت و مصارف آن و ترتیبات جزئی و کلی پرداخت آن يك کمیته مرکب از سه نفر صاحبمنصبان اروپایی و سه نفر صاحبمنصبان ایرانی در وزارت جنگ منعقد گردیده و نقشه آن را آماده نموده به کمیته کنترل عرضه خواهند داشت که آخر الامر به مجلس پیشنهاد شود - ۳۰۰,۰۰۰ تومان از بابت قسط اول این خرید پرداخته شده اقساط دیگر از قرار سالیانه تعیین خواهد گردید.

ماده پنجم - پس از ورود صاحبمنصبان ژاندارمری يك کمیته در تحت نظارت وزارت داخله در آنجا منعقد گردیده نقشه ای برای رفورم ژاندارمری طرح نموده توسط کمیته کنترل برای تصویب مجلس عرضه خواهد گردید و وجهی که در ماده اول (چهارم) قید شده به مصرف فوری این نقشه خواهد رسید.

ملفوف سه مکتوب نمره ۱۲۶

تغییراتی که از طرف کابینه حاضره پیشنهاد شده

ماده اول:

(۱) ۲,۳۹۶,۶۹۷ تومان در مقابل وجوهاتی که بانک شاهنشاهی ایران طلبکار است پرداخته گردد.

(۲) ۳۴۱,۵۱۰ از بابت مساعده ای که از بابت قرضه اخذ شده پرداخته شود.

ماده دوم: ۵۰۰,۰۰۰ تومان برای حقوق عقب افتاده قشون و ژاندارم و پلیس.

ماده سوم: ۱۰۰,۰۰۰ تومان برای حقوق عقب افتاده نمایندگان ایران مقیم خارجه

ماده چهارم: ۲۲۰,۰۰۰ تومان برای خرید اسلحه که قسمتی از آن فعلا از مراکز عالیة قشونی قفقاز خریداری شده.

ماده پنجم: ۲۰۰,۰۰۰ تومان برای ژاندارمری.

ماده ششم: ۱,۲۴۳,۰۰۰ تومان برای حقوق امساله قشون.

نمره - ۱۲۷

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژوئن) [۲۸ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۱۹ ج ۱ - ۱۳۲۹]

رجوع به مراسله ۱۶ ماه گذشته من در باب اقداماتی که دولت ایران برای اعاده نظم طرق جنوبی نموده افتخاراً راپرت می‌دهم که اقدام نظام السلطنه در مورد قوامیها که مظنون به تحریک به سرقتهای اخیر در حوالی شیراز بودند منتج به تمایل در اعاده اطمینان اهالی و تجدید و استقرار تجارت آن نقطه گردیده.

مستر ناکس کفیل قنصلگری در تاریخ سیزدهم مه راپرت می‌دهد که راه بوشهر الی شیراز فعلاً دارای کمال امنیت است و قوافل مثل موقع علفچرانی بطور آزادی در ایاب و ذهاب می‌باشند. یک سرقت جزئی در کمارج و دیگری در نزدیکی دشت ارژن بوقوع رسیده. از قرار معلوم نظام السلطنه دست خان کمارج را که در مکتوب فوق‌الذکر خود از او اشاره نمودم آخرالامر از کار کوتاه کرد و او تهدید به سرقت نموده است اگرچه تاکنون سرقتی از او بظهور نرسیده.

کلنل کاکس نیز در باب همان راه راپرت می‌دهد که قوافل متعاقب هم به بوشهر ورود نموده ولی حیوان بار کمیاب و میزان کرایه گران است و از مردم حق راهداری گرفته می‌شود و لکن مأمورین محلی کوشش دارند که این باج را یا مرفوع داشته یا تخفیفی در آن بدهند.

اما از بابت راه شیراز الی اصفهان تازگی اخبار سرقتی نرسیده ولی ایاب و ذهاب قوافل موقوف گردیده. میزان کرایه خیلی گران است. از قرار معلوم از قراری که فهمیده‌ام یکی یا دو قافله تازگی بطرف شمال حرکت نموده‌اند. قبایل کهکلوئی [= کهگیلویه‌ای] نزدیک قمشه مقداری گله و رمه را زده و طوایف بویراحمدی‌ها در حوالی یزد خاست همینطور غارتها را معمول داشته‌اند.

راه مابین طهران و اصفهان ناامن است و با حمله ۲ به مستر کینگستن که از طرف کمپانی بوروز ولکم دوافروش مسافرت می‌نمود و در تلگراف پانزدهم شهر جاری‌من از آن اشاره شده [نامبرده] چهارم شخصی است که بواسطه غفلت‌کاری مذموم مأمورین محلی در برقراری مستحفظین در منازل اولیه از اصفهان به این طرف، به این عقوبت گرفتار گردیده.

جرج بارکلی امضاء

www.adabestanekave.com

(۱) کلمه «در» از این جمله حذف شد. - م.

(۲) اصل: حمله را که بر... - م.

نمره - ۱۲۸

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله ۶ ژوئن) طهران ۱۸ مه ۱۹۱۱ [۲۸ اردی بهشت ۱۲۹۰؛ ۱۹ ج ۱ - ۱۳۲۹]

آقا

افتخاراً راپرت خلاصه وقایع چهار هفته اخیر ایران را لفاً انقاد می‌دارم.

امضاء جرج بارکلی

ملفوفی نمره ۱۲۸

خلاصه وقایع چهار هفته اخیر لغایت ۱۸ مه ۱۹۱۱

مأمورین مالیة امریکایی

طهران مستر دبلیو مرگان شوستر خزانه‌دار کل، مستر چارلز ای مکاسکی [= مک کاسکی] مفتش مالیات ایالات و مستر پروس جی دیکی مفتش کل مالیات در دوازدهم مه از امریکا به طهران ورود نمودند و مستر اف سی کورتز و مستر اردبلیو هلز [= هیلز] هنوز در راه هستند.

کابینه وزراء

مستشارالدوله وزیر داخله در اوایل مه از شغل خود استعفاء کرده و سمت مزبور به سردار اسعد اعطاء شده لکن از قبول آن امتناع ورزید. از آن وقت تاکنون مستشارالدوله دومرتبه شغل خود را باز گرفته است. سپهدار بعلت اشکالات امور فارس و دلایل دیگر تهدید به استعفاء از صدارت نمود ولی او را وادار به حفظ مقام خود نمودند.

قرضه از بانک شاهنشاهی

نقشه قرضه در بیست و دویم آوریل به مجلس عرضه گردیده دسته مخالف بحث شدیدی در آن نمودند و لایحه قرضه از طرف اکثریت طرفداران کابینه در تاریخ دویم مه تصویب گردیده و کنترات آن در ششم مه به امضاء رسید شرح آن به موجب مکتوب علیحده است.

انتخابات

به موجب قانون اساسی ایران در عوض وکلایی که جایشان به یک علتی خالی باشد وکلاء جدید به اکثریت آراء نمایندگان مجلس انتخاب خواهند شد. سردمسته حزب مخالف اظهار داشت که این طریق مناسب نخواهد بود چرا که در هر موقعی که مجلس برای جای خالی اعضاء انتخابات به عمل آورد حزبی که در مجلس اکثریت با آنها است آن اکثریت را تزیید خواهند نمود.

در هفتم ماه مه هفت وکیل از طرف مجلس انتخاب گردیده.

(۱) اصل: ویکی.

(۲) اصل: گزف.

ولیمهد

در ۱۸ مه سفیر اعلیحضرتی به حضور شاه و نایب السلطنه مشرف گردیده مراسله اعلیحضرت پادشاهی را در خصوص شناختن محمدحسن میرزا برادر کوچک شاه را به ولیمهدی تقدیم نمود.

مجلس

در چندین جلسه نقشه قرضه و طرح مصارف و نظارت دولت مطرح مذاکره گردید. اکثر وزرای کابینه در موقع مذاکره این مسئله حضور داشتند. مخالفت حزب دموکرات بی اندازه اسباب تشویش آنها گردید. اکثریت نمایندگان مجلس از کابینه حمایت نمودند. در جلسه بیست و هفتم آوریل وزیر مالیه پیشنهاد کرد که چون مسئله قرضه نهایت اهمیت و لزوم را دارد باید در همان روز دفعه اول و دویم قرائت گردد. در این مسئله قدری اشکال در میان بود وقتی که رئیس اخذرای می نمود معلوم گردید که پیشنهاد مذکور رد شد و چون این مسئله چندان قابل اهمیت نبود اعتنائی به آن نشده قرائت دفعه ثانی آن به تعویق انداخته شد.

تبریز

فنسول اعلیحضرتی در تاریخ دهم مه تلگرافاً [= تلگرافی] راپرت می دهد که سالارالدوله برادر شاه مخلوع از سرحد عبور نموده به عنوان اینکه عثمانیان وعده همراهی به او داده اند مشغول به هیجان آوردن اکراد می باشد ولی تاکنون تلاش او چندان موفقیت حاصل ننموده فرمانفرمای آنجا مکتوب دوستانه ای به او نوشته و او را به آمدن تبریز دعوت و به او خاطر نشان نموده که در هرگونه دعاوی که از دولت ایران داشته باشد با او همراهی داشته و از خطراتی که حرکات و اعمال حالیه او برایش دارد او را متنبه نموده است.

رشت

ظفرالسلطنه حاکم استراباد در اواسط مارس با سیصد نفر پیاده نظام و دو عراده توپ به رؤسای نارنج باغ که طرفدار دولت می باشند ملحق گردیده.

جنگ غیرمنظمی بوقوع رسید. در این اثناء نایب السلطنه تلگرافاً [= تلگرافی] به ظفرالسلطنه دستورالعمل داد که چون یاغیان مصمم تسلیم شده اند قشون خود را مسترد دارد.

در ۲۶ مارس امیر مکرم و اسمعیل خان در ساری به ظفرالسلطنه تسلیم گردیده متمم پرداخت مالیات عقب افتاده شدند پس از آن ایالت مازندران به آنها سپرده شد. از آن وقت تاکنون ظفرالسلطنه به حکومت آنجا مقرر است.

علاءالملک به حکومت گیلان انتخاب گردیده تقریباً با دویست سوار در اواسط ماه آوریل از طهران وارد و به طرف طالش برای وصول مالیات سنوات گذشته حرکت نمود. این اقدام باعث اغتشاش شده و در آن اغتشاش هفت سرباز و هفت دهقان از

تعاقب و مقتولش نموده جسد او را در میدان شاه آویزان نمودند سپس چندین ادارات حکومتی را غارت نموده عده‌ای محبوسین را مستخلص نموده همین‌که ازدحام به نزدیکی اداره عدلیه رسیدند حکمران فرمان شلیک داده جمعیت موقتاً عقب نشستند. در تمام شب صدای شلیک بلند بود در روز هفتم بازارها بسته شده ولی نان فراوان بود. مردم خواستند اداره تلفون را که تازه تأسیس شده خراب نمایند ولی از آنها جلوگیری شده دسته‌های کوچک پلیس و سرباز در کوچه‌ها گردش می‌نمودند.

در جلفا هم بعضی از گبرها که باحتکار غله متهم بودند در محله یهودیها پناه برده به این واسطه خوف عموم را گرفته بود.

بازارها تا دهم مسدود بود ولی از آن وقت تاکنون خبری نیست. از قرار معلوم این هیجان در واقع توسط علمای مستبد طرح ریزی شده بود. در چهاردهم مه سردار اشجع بختیاری به حکومت تعیین گردید.

اوضاع طرق عموماً در نصفه اواخر آوریل خوب بود. پست شیراز می‌رسید ولی قوافل ایاب و ذهاب نمی‌کردند. میزان کرایه قاطر خیلی گران بود. در چهاردهم سارقین به مستر کینگستن وابسته به کمپانی بوروزولکم در خفر که در پنجاه میلی جنوب شرقی کاشان است درحالی‌که به طرف اصفهان می‌آمده زده آنچه همراه داشته برده و خودش را هم کتک زده‌اند.

یزد

میانه حاکم با انجمن محلی خوب نیست و علی‌هذا از انجمن کاری از پیش نمی‌رود. اجحافات نایب‌الحکومه تولید احساسات عموم را بر ضد او نموده. طرق تماماً برای عبور و مرور امن بوده و فقط سرقتی که راپرت داده شد در یازدهم آوریل در راه کرمان نزدیک شمش به وقوع رسیده سارقین توتاکی و چهارراهی بیست و پنج نفر شتر و بیست و چهار بار را بسرقت برده‌اند. عده‌ای از مستحفظین راه بتعاقب دزدان رفته و بیست و سه نفر شتر و سیزده بار را مسترد نمودند.

کرمان

قشونی که در تحت امر سردار نصرت برای سرکوبی اشرار اعزام گردیده بود در اوایل آوریل قلعه بمپور را به تصرف آورده قبل از آنکه بطرف قلعه فراه [= فهرج] که در تصرف برادر بهرام‌خان بود حرکت کند منتظر ورود قشون امدادی بود. حکومت رئیس نظمیه را به واسطه آنکه شخصی از اداره وزیر عدلیه فرار کرده و در طویله او پناهنده شده بود جبراً خارج نموده معزول کرد.

کرمانشاه

دولت مرکزی شخصی یار محمد نام را که یکی از مشروطیین عمده است در ماه آوریل تحت‌الحفظ به کرمانشاه فرستاد و در دیزآباد خود را مستخلص و فراراً در

یازدهم ماه به کرمانشاه وارد شده روز بعد به انجمن محلی آمده اظهار میل به اطاعت آن هیئت یا مجلس ملی نموده اظهار داشت که به خواهش شخص نایب السلطنه از طهران حرکت نموده ولی چون او را تحت الحفظ فرستاده اند از دست مستحفظین فرار نموده. سرکرده قزاق تلگرافی از سپهدار که حکم نموده بود یارمحمد را دستگیر نمایند آورده به رئیس مجلس ارائه نمود رئیس مجلس چون دستگیری او را باعث اغتشاش می دانست این کار را صلاح ندانست. سپس یکی از همراهان یارمحمد به انجمن آمده خبر داد که جماعتی از سربازان دور انجمن را محاصره نموده ولی یارمحمد با رولور به آنها شلیک نموده از هم متفرق شدند و خود یارمحمد با عده ای که با او همراهی و همدردی داشتند به خانه خود رفت.

از قرار اظهار مستر مکدول عامه مردم هوادار یارمحمد می باشند و کسی که با او دشمن است معین الرعایا یا سرکرده یکدسته مخالف یاغی است که يك دسته صدنفری مستحفظ مسلح برای خود دارد.

معین الرعایا در غره مه هنگامی که معین الرعایا از بازار می آمد به ضرب گلوله مقتول کرده مشغول ترتیب تلگرافی بوده که به طهران فرستاده اخراج یارمحمد را از کرمانشاه درخواست نماید بازارها بسته بود با آنکه یارمحمدخان با استعدادی آمده سعی نموده مردم را مطمئن سازد موفق نگردید قاتل حقیقی او معلوم نیست کی بوده. از آن وقت تاکنون آرامی برقرار است دو نفر از محرکین عمده اغتشاشات کلبی و عسگر سلیم که نظام السلطنه به طهران فرستاده بود مستخلص گردیده در حال مراجعت به کرمانشاه می باشند. یحتمل ورود آنها باعث اغتشاش گردد.

صمصام السلطنه بختیاری بموضع رکن الدوله به حکومت تعیین گردیده است.

همدان

اوضاع امور در ماه آوریل بر وفق دلخواه نبود. عباس خان چناری با خوانین شهرابی نزاع کرده علی هذا ناحیه اسدآباد مغشوش بود.

شیراز

نظام السلطنه بمجرد ورود به شیراز در ششم آوریل برای خلع اسلحه از عموم اهالی شیراز احکام صادر نموده و غدغن کرد هیچکس پس از ساعت ۹ بعد از ظهر در کوچهها [= کوچهها] دیده نشود. همراهان فرمانفرما که از اکراد و الوار کرمانشاه بودند این احکام را بطور سخت اجراء داشتند.

در پانزدهم آوریل فرمانفرما قوام الملك و برادرش نصرالدوله را ظاهراً به علت آنکه نصرالدوله در موقعی که به سرکردگی استعدادی که از شیراز برای دستگیری بعضی راهزنان فرستاده شده بود کوتاهی نموده دستگیر نمود. پسر کوچک قوام الملك

از قنسولگری اعلیحضرتی استدعای تحصن نمود ولی چون خطری برای او ظاهراً متصور نمی‌شد استدعای او قبول نشد. در هجدهم آوریل دسته‌ای اجتماع نموده از حکومت درخواست نمودند که دو نفر حبسی مذکور را بطور اختصار و بدون محاکمه به قتل رسانند. نظام السلطنه وعده داد که آنها را پس از یک یا دو روز محاکمه نماید و اظهار داشت که محکوم به قتل خواهند گردید. بنابراین اصرار سردار اسعد محاکمه اینها بعمل نیامد و دولت از قبول آن امتناع ورزیده و به نظام السلطنه امر نمود که آنها را تبعید نماید. در ابتداء مقصود دولت این بود که آنها را به طهران یا یکی از ایالات دوردست ایران بفرستد ولی چون نظام السلطنه جداً با این طریق مخالف بود دولت ایران برای او احکام فرستاد که آنها را به اروپا حرکت بدهد. کفیل قنسولگری برحسب او امر سفارت اعلیحضرتی نظام السلطنه را وادار به موافقت با این ترتیبات نمود. در ابتداء نظام السلطنه جداً امتناع ورزیده اصرار داشت بر اینکه قوامیان پس از اندک مدتی به ایران مراجعت خواهند نمود ولی آخر الامر به قبول آن تن در داده قوامیان به اتفاق صد و پنجاه نفر که نظام السلطنه معین نموده بود تحت الحفظ از شیراز بطرف بوشهر حرکت نمودند. همین‌که به مسافت سی میل از شیراز دور شدند به یک محلی که صولت‌الدوله با استعداد زیادی چادر زده و خود را پنهان نموده بودند برخوردند. نصرالدوله به ضرب گلوله مقتول گردید. قوام‌الملک فرار نموده تا سی و شش ساعت از او خبری نشد تا آنکه از قنسولگری اعلیحضرتی درخواست اجازه تحصن نموده چون برای او خطر متصور بود استدعای او قبول گردید. فعلاً در قنسولگری است و خوف آن است که در حرکت دادن او از شیراز بطور سالم قدری امکان [خطر؟] داشته باشد.

نظام السلطنه در اظهارات مردم بر علیه [= علیه] پناه‌دادن قوام‌الملک همراهی داشته اصرار دارد بر اینکه او را بایستی بلا تأخیر از شیراز خارج نمایند. کفیل قنسولگری انگلیس در جواب او گفته است که تا وقتی که نظام السلطنه نتواند از هیجان برضد قنسولگری خاتمه دهد بطور واضح غیرممکن خواهد بود هرگونه وثیقه که از طرف او در راه تأمین خروج قوام‌الملک داده شود مکفی تصور شود. کفیل قنسولگری بنا به خواهش صولت‌الدوله در سیزدهم مه از او ملاقاتی نموده پس از قدری صحبت در باب قضیه اخیره صولت‌الدوله شرحی در باب دوستی کامل خود با دولت اعلیحضرتی و خدمات بی‌طرفانه‌اش در برقراری نظم و امنیت راه بوشهر بیان نمود. مستر ناکس در جواب گفت که دولت اعلیحضرتی مساعی او را در برقراری نظم طرق جنوب و تأمین امنیت خط تلگراف در موقع مهاجرت عشایر قدر دانسته و اظهار امید نمود که او در این کار مداومت خواهد نمود. صولت‌الدوله اظهار داشت من برای برقراری نظم فارس حاضریم و قدرت آن را دارم حتی تمام نقاط جنوبی ایران را می‌توانم منظم کنم ولی در تحت امر سردار اسعد حاضر به خدمت نیستم.

خلیج فارس

بوشهر

در سوم آوریل در بوشهر قدری بهم خوردگی به ظهور رسیده چهار نفر مقتول و یک نفر مجروح گردید. نایب‌الحکومه همین‌که شنید تفنگچیان که بسیاری از آنها از کسبه جزو بودند درصدد بودند که اهالی شهر را ترغیب به بستن دکاکین نموده بر ضد مالیاتهای تازه پروتست نمایند به اتفاق نایب‌رئیس نظمیه به بازار آمده و با شاکیان بنای داد و فریاد و محاجه را گذارد. در بین گفتگوی سخت یکی از تفنگچیان به نایب‌رئیس نظمیه بی‌احترامی کرده و او هم رولور خود را بیرون آورده در همان‌جا تفنگچی مزبور را مقتول نمود یکی را هم مجروح گردانیده بطرف خانه خود فرار کرد. همین‌که او را تماقب نمودند بطرف محل قنصلگری به قصد تحصن دوید چون درب آنجا را مسدود یافت بطرف قنصلخانه عثمانی دویده در آنجا پناهنده گردید. در آنوقت فقط یک ژاندارم ایرانی آنجا بود و همین‌که تفنگچیان محلی که خود را در آنجا پنهان کرده بودند دریافتند قهراً داخل شده او را به ضرب گلوله مقتول داشتند و ژاندارم را هم بطور مهلک زخمی نموده و جسد نایب‌رئیس نظمیه را از قنصلخانه بدرآورده در شهر به این طرف و آن طرف می‌کشیدند.

بندرعباس

در اوایل آوریل راپرت داده شد که مقداری از مال‌التجاره متعلق به تبعه هندی انگلیس معادل پنجاه لیرای انگلیس را در گذار سرخ در جزو قلمرو حکومت فارس به سرقت برده‌اند. راه کرمان بخوبی امن بود غیر از گذار سرخ که قوافل را متوالیاً غارت می‌نمودند.

اهواز

در راه لنج مجدداً قوافل در حرکت هستند. یک قافله مرکب از هزار و دویست حیوان که تاکنون بآن اندازه حرکت نکرده بودند در چهارم آوریل از اهواز حرکت داده شد.

www.adabestanekave.com

در تعقیب مراسله ۱۶ شهر جاری خود افتخاراً عرض می‌کنم که در جلسات شانزدهم و هیجدهم مجلس مسئله نقشه مصرف وجه استقراضی که قرار است توسط بانک شاهنشاهی در لندن به عمل آید مطرح مذاکره گردید و در جلسه دیروز پروگرام دولت

با وجود مخالفت‌های مکرره حزب دموکرات به اکثریت آراء تصویب گردید.
صورت ذیل ملخص فقرات مخابراتی است که مجلس تصویب نموده:

- تومان لیرای انگلیسی
- ۱- قشون سیار (۱۷۵۰۰) ۱,۳۷۵,۰۰۰ (۲۷۵,۰۰۰)
  - ۲- حقوق عقب‌افتاده قشونی ۱۵۰,۰۰۰ (۳۰,۰۰۰)
  - ۳- خرید اسلحه ۲۲۰,۰۰۰ (۴۴,۰۰۰)
  - ۴- حقوق عقب‌افتاده نمایندگان ایران ۱۰۰,۰۰۰ (۲۰,۰۰۰)
  - ۵- مقیم خارجه ژاندارمری ۲۰۰,۰۰۰ (۴۰,۰۰۰)
  - ۶- حقوق عقب‌افتاده قراسوران ۱۲۵,۰۰۰ (۲۵,۰۰۰)

چنانچه ملاحظه فرمایید به استثنای بیست هزار لیرا برای پرداخت حقوق نمایندگان ایران مقیم خارجه تمام این وجه برای مصرف قشونی تعیین گردیده و کلیه وجهی که از قرضه بدست می‌آید - که چهارصد هزار لیرا باشد - یک مرتبه محل خرجش تعیین شده است اما در باب فقره چهارم مصارف برحسب مواد پروگرام از دویست هزار لیرا هشتاد هزار آن برای ژاندارمری جنوب خواهد بود و بقیه را نگاه خواهند داشت تا ورود صاحب‌منصبان سوئدی و آن وقت بنا بر صلاح بینی آنها به مصرف خواهد رسید.

امضاء جرج بارکلی

نمره - ۱۳۰

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژون)
طهران ۶ ژون ۱۹۱۱ [۱۶ خرداد ۱۲۹۰؛ ۸ ج ۲ - ۱۳۲۹]

از زمان مخابره تلگراف ۲۸ مه من خان معزول کمارج که در مراسله هجدهم خود از او اشاره نموده‌ام از قرار معلوم راه شمال بوشهر را تهدید نموده و یک قافله را زده یازده لنگه قالی را بسرقت برده است. این مسئله را خاطر نشان دولت ایران می‌نمایم.

نمره - ۱۳۱

مکتوب سر ادوارد گری به سر جی بیوکانان
وزارت خارجه ۷ ژون ۱۹۱۱ [۱۷ خرداد ۱۲۹۰؛ ۹ ج ۲ - ۱۳۲۹]

آقا

در باب مکاتباتی که سابقاً در مسئله قرضه بانک شاهنشاهی ایران با دولت ایران رد و بدل شده از جنابعالی خواهش می‌کنم به دولت روس اطلاع دهید که کنترات قرضه در هشتم ماه گذشته در طهران به امضاء رسید.

در طی این اعلام جنابعالی باید علاوه نمائید که برای جلوگیری از بهم خوردگی برای نان که طهران را تهدید می نمود بانک در بیست و نهم ماه گذشته از پایت قرضه مذکوره مبلغ شصت هزار تومان بدولت ایران مساعده داده. **امضاء** ای گری

تلگراف سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی **نمره - ۱۳۲**
وزارت خارجه ۹ ژون ۱۹۱۱ [۱۹ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۱ ج ۲ - ۱۳۲۹]

حمله بر مستر کینگستن **کمپانی** بوروز ولکم اظهار می دارد که کینگستن تلگرافا [= تلگرافی] اطلاع می دهد که امنیت مکفی موجود نیست که او را به حرکت از اصفهان اجازه دهد. از هر طریقی او حرکت کند برای کمپانی مذکور تفاوتی ندارد و به او دستورالعمل خواهند داد که به موجب دستورالعمل شما رفتار نماید. بنابراین آیا شما می توانید از هر راهی که امن تر می دانید ترتیب حرکت او را بدهید که یا به طهران مراجعت نماید یا آنکه به اهواز یا بوشهر برود در راه بطور کفایت از او مواظبت شود.

نمره - ۱۳۳

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۰ ژون)

طهران ۱۰ ژون ۱۹۱۱ [۲۰ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۲ ج ۲ - ۱۳۲۹]

تلگراف ذیل از شیراز رسیده است: **قسمتی** از فوج سربازان ایرانی با اسلحه کامل به دخول در قنسولخانه موفق گردیده با مستحفظین قنسولخانه تبادل گلوله اندازی نموده مستحفظین آنها را بیرون کرده دو نفر را مقتول و یک نفر را مجروح نمودند. دو نفر دیگر یا بیشتر بیرون مجروح گردیدند. از سواران قنسولخانه یکی دستش مجروح گردید. **مقصود** سربازان این بود که بعلت عدم پرداخت حقوقشان بست اختیار کنند.

نمره - ۱۳۴

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۰ ژون)

طهران ۱۰ ژون ۱۹۱۱ [۲۰ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۲ ج ۲ - ۱۳۲۹]

تلگراف ذیل امروز از شیراز رسیده: **رژیمان** ایرانی مشغول مشق بود و حقوق عقب افتاده خود را مطالبه نمودند و حرفشان مسموع نگردید. پس از آن چهارصد الی پانصد نفر آنها تحت اسلحه به

قنصلخانه آمده بعنوان آنکه آنجا بسد بنشینند. در آنوقت من به تلگرافخانه رفته بودم ولی منشی قنصلگری به درب قنصلخانه آمده اطلاع داد اجازه دخول به آنها داده نخواهد شد. سپس خواستند به زور داخل شوند منشی مذکور فریاد برآورد هرگاه دست از این کار نکشند بر آنها شلیک خواهد شد. در جواب گفتند ما هم شلیک می‌کنیم و تفنگهای خود را پر کرده یکی از آنها منشی را تهدید نمود و او هم لوله تفنگش را محکم گرفت. سپس آنها زور آورده یک تفنگ خالی شد و سپاهیان هم بر آنهایی که از درب ورود نموده شلیک کردند. آنها هم با رفقایشان که در بیرون ایستاده بودند جواب شلیک را دادند پس از یک دقیقه تیراندازی از طرفین سپاهیان سربازان ایرانی را از آنجا بیرون کردند و در را بستند. تیراندازی موقوف شد. با آنکه این واقعه خیلی اسفانگیز است گمان می‌کنم ممکن نبود مستحفظین طریقه‌ای غیر از این اختیار نمایند و من بطور حتم می‌دانم که منشی جد و جهد وافی نمود که سربازان را بطور مسالمت به ترك آنجا وادار نماید. سواری که مجروح گردیده گلوله انگشتش را خورد نموده یک نفر سرباز ایرانی مقتول و دو نفر درون قنصلخانه بطور مهلك مجروح و بعقیده من دو نفر دیگر در خارج مجروح گردیده‌اند. سینه‌ها را شلخته کتیده می‌دانم. حکومت نماینده قشون را فرستاده که از حدوث این واقعه اظهار تأسف نموده تحقیقات به عمل آرد. پنجاه سوار هم برای حفظ قنصلخانه فرستاده است.

۶۶۲

نمره ۱۳۵

تلگرام سر جرج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله ۱۰ ژون) طهران ۱۰ ژون ۱۹۱۱ [۲۰ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۲ ج ۲ - ۱۳۲۹]

شیراز

در طی تلگراف امروز خود افتخاراً راپرت می‌دهم که دولت ایران را بطور اختصار از حقایق این واقعه مستحضر داشته و به آنها اصرار کردم که برای منع اغتشاشات دیگر اقدامات لازمه نموده و علاوه نمودم که به مجرد استحضار از جزئیات مسئله دومرتبه خاطر آن دولت را متذکر خواهم نمود. شلیک منسوب به سربازان ایرانی تا زمانی که معلوم نشده که عساکر ایرانی غیر از بست نشستن در قنصلخانه قصد دیگری نداشته‌اند تصور می‌کنم همین قدر که وزیر امور خارجه کتباً اظهار تأسف خود را تقدیم نماید و همین که فرمانده قشون از کنفیل قنصلگری ملاقات نموده برای حادثه مذکوره جبران کافی خواهد بود. افتخاراً استدعای اخذ دستورالعمل در این باب می‌نمایم.

نمره - ۱۳۶

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۱ ژون)
 طهران ۱۱ ژون ۱۹۱۱ [۲۱ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۳ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 قنصل جنرال اعلیحضرتی مقیم اصفهان راپورت می‌دهد که در میان طوایف
 نختیاری نفاق بهم رسیده و قرب ده کرد جنگ سختی به وقوع رسیده است.

نمره - ۱۳۷

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۲ ژون)
 طهران ۱۲ ژون ۱۹۱۱ [۲۲ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۴ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 راجع به تلگراف دهم ژون من تلگراف ذیل از شیراز رسیده.
 «در ضمن حادثه‌ای که شرح آنرا در تلگراف دهم ژون خود تلگراف نمودم سپاهیان
 ستحفظ درب بزرگ روی هم‌رفته بیست گلوله خالی نمودند. دوازده گلوله به عقب
 خالی شد و شش فشنگ خالی در بالای دروازه پیدا شد. تخمیناً از خارج زیاده بر
 پنجاه تیر خالی شد.

انگشت دویم دست راست سواری که مجروح گردیده از ریشه قطع شده امید است
 آنطور ناقص نشده [باشد] که از خدمت معاف شود.
 دو نفر از سربازان مجروح ایرانی از زخمهای خود تاکنون مرده‌اند و روی هم‌رفته
 مقتول آنها سه نفر است دو نفر دیگر که مجروح هستند خوب می‌شوند.»

نمره - ۱۳۸

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۲ ژون)
 طهران ۱۲ ژون ۱۹۱۱ [۲۲ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۴ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 شیراز

راجع به تلگراف دهم ژون من کفیل قنصل شیراز بطریق ذیل تلگراف می‌کند:
 «سپاهیان و میرزا می‌گویند که بطور یقین سربازان ایرانی اول شلیک کردند.»

نمره - ۱۳۹

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۲ ژون)
 طهران ۱۲ ژون ۱۹۱۱ [۲۲ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۴ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 تلگراف ذیل از کفیل قنصل شیراز رسیده:

«از قرار راپرت واصله در نهم ژون چهار لنگه قماش و یک صندوق تریاک در بیست
 میلی شمال کازرون به سرقت رفته و راه اصفهان هم بواسطه سارقین که در طرفین
 سیوند هستند مسدود گردیده (تقریباً پنجاه میل شمال شیراز)».

نمره - ۱۴۰

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۲ ژون)
 طهران ۱۲ ژون ۱۹۱۱ [۲۲ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۴ ج ۲ - ۱۳۲۹]

شیراز

در تعقیب تلگراف دوازدهم ژون خودم افتخاراً راپورت می‌دهم که از قرار اطلاعاتی که تاکنون برای من رسیده معلوم نمی‌شود که سربازان ایرانی در آمدن به قنصلخانه از جایی به آنها تحریک شده باشد که از روی یک قصد خصمانه این اقدام را بنمایند. از قرار معلوم وقوع این حادثه بعلمت این بوده که سربازان اصلاً می‌خواستند که به ذریعۀ بست اختیار نمودن بر تظلمات خود جلب توجه نموده یا آنکه این اقدام از طرف اشخاص مربوط بکار که مایل تولید اغتشاش و فراهم نمودن اسباب زحمت برای فرمانفرما بوده‌اند بعمل آمده است. در هر صورت ظاهراً ثابت است که مأمورین محلی در ساکت نمودن سربازان کوشش نموده و حقوق عقب‌افتاده آنها را پرداختند.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۴۱

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۳ ژون)
 طهران ۱۳ ژون ۱۹۱۱ [۲۳ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۹]

راجع به تلگرام دوازدهم ژون من در جواب پیشنهادی که کفیل قنصلگری نموده فرمانفرما بطور غیررسمی به او اطلاع داده که قصد دولت این است که از رژیمانی که به قنصلخانه حمله نموده خلع اسلحه نماید.

نمره - ۱۴۲

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی
 وزارت خارجه ۱۳ ژون ۱۹۱۱ [۲۳ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۹]

راجع به تلگراف دهم ژون شما در باب حمله بر قنصلخانه من با عقاید شما که در قسمت آخری تلگراف مذکور نموده‌اید موافقت دارم.

نمره - ۱۴۳

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۶ ژون)
 طهران ۱۶ ژون ۱۹۱۱ [۲۶ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۸ ج ۲ - ۱۳۲۹]

افتخاراً راپورت می‌دهم که سپهدار دیشب غفلتاً از پای تخت بطرف رشت حرکت نمود. شهرت دارد که می‌خواهد بسمت اروپا رهسپار گردد.

نمره - ۱۴۴

مکتوب قنصل جنرال اسمیت به سر ادوارد گری (واصله ۱۷ ژون) [۲۳ خرداد ۱۱۹۰؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۹] ۱۹۱۱ ژون ۱۳
 آقا...
 افتخاراً راپرت می‌دهم که شاه مخلوع در تاریخ نهم شهر جاری باتفاق زنهای خود
 از ادسا حرکت نمود. عقیده من آن است که برای صحت مزاج خود به مارسن پاد رفته است.
 شاه مخلوع در ماه نوامبر گذشته از ادسا حرکت نموده و در زمستان اینجا نبود و
 در ماه آوریل مراجعت نمود. چنان مفروض می‌شود که در نران باشد. راپرتی هم بدست
 است که شاه مذکور کوشش نموده بود که به لباس مبدل از سرحد گذشته به ایران
 ورود نماید. [۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱] [۱۳۲۹ - ۲ - ۱۳۲۹]

مکتوب لرد کیلمارناک به سر ادوارد گری (واصله ۱۹ ژون) [۲۶ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۸ ج ۲ - ۱۳۲۹] ۱۹۱۱ ژون ۱۶
 آقا...
 افتخاراً راپورت می‌دهم که سه نفر صاحب‌منصبان سوئدی که برای تشکیل ژاندارمری
 ایران نامزد شده بودند دولت سوئد آنها را انتخاب نموده اسامی آنها یکی کاپیتان
 یالمارسن و یکی لفتنان جولد براند و دیگری لفتنان پیترسن می‌باشد. دو نفر
 اولی از اشخاص فارغ‌التحصیل کالج نظامی می‌باشند. [۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱]

کاپیتان یالمارسن چهل و سه ساله است و در جزو هیئت عمومی نظامی در چندین
 کمیته‌ها خدمت نموده و چندین دفعه هم مستقلاً به فرماندهی منصوب بوده.
 از وزیر امور خارجه دریافتیم که دولت ایران مایل می‌باشد که یک نفر صاحب‌منصب
 سوئدی دیگر برای نظمیه استخدام نمایند و در این خصوص مشغول قرار و مدار
 می‌باشند اگرچه تاکنون چندان پیشرفتی در آن نشده. [۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱]

امضاء کیلمارناک

۱۴۶ -

نمره - ۱۴۶

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۹ ژون) [۲۹ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۱ ج ۲ - ۱۳۲۹] ۱۹۱۱ ژون ۱۹
 طهران
 راجع به تلگراف ۹ ژون شما. کینگستن بیست و یکم ژون از اصفهان از راه
 سلطان‌آباد و همدان بطرف طهران حرکت می‌کند راه تا اندازه‌ای امن است و وعده
 همراه نمودن مستحفظ هم داده شده است. [۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱]

نمره - ۱۴۷

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۲۰ ژون) [۱۳۲۹ - ۲ ج ۲۲؛ ۳۰ خرداد ۱۲۹۰] ۱۹۱۱
 طهران ۲۰ ژون ۱۹۱۱
 راجع به تلگراف ۱۶ ژون من. از قرار مسموع صدراعظم در رشت است و انجمن
 محلی آنجا او را نگذارده اند پیشتر برود.

نمره - ۱۴۸

مکتوب سر ادوارد گری به سر جرج بارکلی
 از وزارت خارجه ۲۰ ژون ۱۹۱۱ [۳۰ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۲ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 راجع به مراسله هشتم ماه گذشته شما:

باید شما را مستحضر دارم که دستورالعملهایی را که به کنفیل قنصلگری شیراز
 داده اید که به هر یک از تبعه ایران که خطر جانی برایش متصور و خود را به قنصلخانه
 رساند اجازه بست بدهند لیکن مستحفظین بهیچوجه کسی را که در تحت حمایت
 قنصلگری نباشد نباید بطرف قنصلگری سوق دهند، تصویب منی جنم. [۲ - ۲۱۶۱ - ۲۲ ج ۲ - ۱۳۲۹] امضاء ای. گری

نمره - ۱۴۹

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۲۱ ژون) [۳۱ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۳ ج ۲ - ۱۳۲۹]
 طهران ۲۱ ژون ۱۹۱۱
 اغتشاش شیراز

راجع به تلگرافات دهم و دوازدهم ژون من: به عطف زبوتنیه و عهده داران قنصلخانه
 دولت ایران جواباً اطمینان داده اند که سربازهایی که خواسته اند به قنصلخانه
 بریزند بهیچوجه از روی مقاصد شرارت کارانه این اقدام را ننموده اند و از اعمال
 سربازان مذکور اظهار تأسف می نمایند.

نمره - ۱۵۰

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله غره ژویه) [۹ تیر ۱۲۹۰؛ ۴ رجب ۱۳۲۹]
 طهران غره ژویه ۱۹۱۱
 راجع به تلگراف بیستم ژون من - صدراعظم هنوز در رشت است. مجلس روز بیست و
 پنجم ژون باو تلگراف کرده و از او خواهش نموده به طهران مراجعت نماید ولی
 به وصول جواب نایل نگردیده. [۴ رجب ۱۳۲۹ - ۱۳۲۹]
 دیروز اکثریت مجلس از نایب السلطنه درخواست نمودند که اقتدارات دیکتاتوری

بر خود بگیرد. والا حضرت به این کار مایل نگردیده اظهار داشت نمی‌تواند از حدود قانون اساسی تجاوز نماید. سپس اکثریت از او درخواست نمودند که به صدراعظم تلگراف کرده اصرار به مراجعت او نماید و به والا حضرت اطمینان دادند که متفقاً با او همراهی نموده در انتخاب وزرائی که او انتخاب کند مداخله نخواهند نمود. والا حضرت هم به همین مضمون برای صدراعظم تلگراف کرده است.

الحال کابینه بدون صدراعظم مشغول کار است.

نمره - ۱۵۱

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۳ ژوئیه)
 طهران ۶ ژون ۱۹۱۱ [۱۶ خرداد ۱۲۹۰؛ ۸ ج ۲ - ۱۳۲۹]

اینکه معاونین مالیة امریکایی که ورود آنها را در خلاصه وقایع ماهیانه آخری راپرت دادم بدون فوت وقت مشغول کار شده و مجلس هم قصد همراهی با آنها را دارد. از این معلوم می‌شود که مجلس در سیزدهم ماه گذشته باتفاق آراء لایحه‌ای را که سواد آن در جوف است و مستر مرگان شوستر خزانه‌دار کل برای نظارت مصرف وجوهات قرضه بانک شاهنشاهی بموافقت با نقشه مصارفی که مجلس اخیراً تصویب کرده طرح نموده تصویب نمودند.

چنانچه ملاحظه خواهید نمود قانون جدید کمیته نظارت را که در ابتداء به موجب قانون بیستم مه (رجوع به مراسلات ۱۶ و ۱۹ من کنید) مقرر گردیده متروک داشته‌اند و تا زمانی که تشکیلات وزارت مالیه که در مقدمه آن قانون ترتیب تشکیل آن مذکور گردیده به عمل نیامده کنترل قرضه سپرده بیک شعبه از وزارت مالیه خواهد بود که در تحت نظارت خزانه‌دار کل تشکیل گردد.

امضاء جرج بارکلی

ملفوف نمره ۱۵۱

لایحه مجلس ۳۰ مه ۱۹۱۱

کنترل وجه استقراضی

رئیس حالا که وزراء به مجلس آمده‌اند راپورت کمیته مالیه در خصوص لایحه کنترل قرائت می‌شود. لایحه‌ای که دولت پیشنهاد کرده و مجلس آن را تصویب نموده بقرار ذیل است:

مقدمه

کنترل عمومی و مؤثر قرضه جدید از بانک شاهنشاهی و مصارفی که در مقابل آن تعیین شده طبعاً از وظایف خاصه وزارت مالیه خواهد بود. هیئت وزیران علاوه بر این یکی از نواقص عمده اداره مالیه حاضره دولت ایران ادارات زیادی و شعب جزو آن

می‌باشد. آشکارترین نتیجه این اوضاع اشکال تعیین وظایف هر يك از ادارات و مسئولیت اعمال هر يك از آنها است. بنابراین واضح است که هرگاه بخواهیم سیستم جدیدی مجری داشته و مثل سیستم حالیه مسئولیت غیرمحدودی به آن بدهیم هرآینه باعث تزئید اغتشاش موجوده ادارات خواهد گردید.

علی‌هذا چیزی که فعلاً لازم است اینست که ما باید يك سیستم مختصرتری اختیار بنماییم که نتیجه بهتری از آن بدست آورده و اطاق دیگری به اطاقهای اداره اضافه نگرده.

وجهی که از این قرضه عاید می‌شود بهیچوجه با وجوهاتی که از گمرکات و مالیاتهای مستقیم و واردات عمومی مملکت عاید می‌گردد فرقی ندارد. از طرف دیگر کنترل و نظارت مخصوصی بر وصول و مصرف يك مبلغ زیاد از وظایف يك اداره‌ای است که لزوماً باید دارای سه کیفیات باشد: تدین و تجربه در امور مالیه و مسئولیت معین. لیکن آیا امکان دارد يك کمیته پانزده نفری بتوانند دو شرط آخرالذکر را به انجام برسانند؟

چند روز قبل کنترل مالیه ایران به يك مستخدم خارجی که مقام خزانه‌داری کل را داراست و با معاونین خود برای رفورم اداره مالیه به ایران آمد سپرده شد. هرگاه بخواهیم او را مسئول حسن اداره امور مالیه خود نماییم باید به او اقتدار لازم برای انجام این کار مشکل بدهیم.

خزانه‌دار کل يك طرح موقتی برای تشکیل وزارت مالیه بطور مؤثر ریخته و این طرح مشتمل بر تشکیل سه اداره به‌قرار ذیل است:

- (۱) برای وصول عایدات و مالیاتهای دولت از هر قبیل
- (۲) برای کنترل هر قبیل مصارف و محاسبه آن
- (۳) برای امورات صرافی و ضرابخانه و مبادله وجوهات قرضه و تنزیل و استهلاك آن و غیره.

وظایفی که پیشنهاد شده بود برای کمیته مزبور تعیین گردد و نکته آخرالذکر را متضمن بود ولی چونکه ترتیبی که حالا پیشنهاد شده معمول نگردیده لازم است يك شعبه موقتی تشکیل گردیده در عرض چند ماه بعد به اموراتی که مستقیماً راجع به قرض است پردازد. این شعبه در تحت نظارت خزانه‌دار کل خواهد بود و به مجرد آنکه ترتیبات جدید وزارت مالیه معمول شود محاسبات و نوشتجات و راپرتهای این شعبه موقتی به اداره جدید وزارت مالیه که بهمان تعلق دارد داده و محول خواهد شد.

نظر به ملاحظات فوق لایحه ذیل را به مجلس تقدیم داشته استدعا می‌شود که آن را بزودی تصویب نموده اهمیت و لزوم آن را در مد نظر آورند.

ماده اول - کنترل عمومی و مؤثر امورات راجع به قرضه ۱،۲۵۰،۰۰۰ لیرا که بر حسب قانون پنجم آوریل از بانک شاهنشاهی ایران بعمل آمده و کنترل مصارف که بر طبق مواد يك الی پنج قانون بیستم مه ۱۹۱۱ باید بعمل آید، سپرده به وزارت مالیه در تحت نظارت خزانه‌داری کل خواهد بود.

ماده دویم - تا زمانی که طریقه جدید در وزارت مالیه معمول نگردیده کنترل قرضه و مصرف فوق الذکر موقتاً سپرده به یک شعبه‌ای خواهد بود که مخصوصاً در تحت نظارت خزانهدار کل تشکیل شود.

ماده سوم - در انتهای هر ماه وزارت مالیه در راپورت خود که به دولت عرضه می‌دارد صورت مالیه از بابت قرضه شامل خواهد بود.

ماده چهارم - شعبه‌ای که در جزو ماده دوم این لایحه مذکور گردیده بجای کمیته‌ای که در قانون ۲۰ مه ۱۹۱۱ رجوع بان شده خواهد بود.

پس از کمی بحث لایحه مذکور به اتفاق آراء تصویب گردید.

نمره - ۱۵۲

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله ۲۶ ژون) طهران ۸ ژون ۱۹۱۱ [۱۸ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۰ ج ۲ - ۱۳۲۹]

آقا رجوع به مراسله هیجدهم و تلگراف ۲۸ ماه گذشته من در خصوص اوضاع طرق جنوبی:

افتخار دارم راپورت دهم که در عرض سه هفته گذشته اوضاع امنیت عمومی نسبت به اغتشاش کلی سال گذشته اتصالاً رو به بهبودی کامل است.

راست است که بواسطه اثرات هرج و مرج اخیر حیوان باری کمیاب و میزان گرایه گران شده و از آن جهت قوافل کم ایاب و ذهاب می‌نمایند ولی خوشحالم می‌توانم راپورت دهم که آنهایی را که در کاغذ فوق الذکر خود اشاره نموده‌ام از شیراز به طرف

شمال حرکت کرده‌اند بدون مزاحمت به اصفهان رسیده مقاداری مال التجاره متعلق به کمپانی زیگلر را آنجا وارد نموده‌اند.

علاوه بر غارت‌های که کلونیها [کهگیلویه‌اینها] در حوالی قمشه که به دهاتیها و زارعین محل ظاهراً خسارت وارد آورده‌اند فقط محلی در راه مابین بوشهر و اصفهان

که فعلاً از قرار راپورت واصله خطرناک است کمارج که به مسافت کمی در شمال بوشهر واقع است و در آنجا خان، ملا خورشید که دستش از کار کوتاه شده و بواسطه

سوزانیدن محصولات انتقام می‌کشد و یک قافله را زده یازده لنگه قالی را که صاحبش هنوز معلوم نگردیده بسرقت برده است می‌باشد.

این لازم است مذکور گردد که مهاجرت بهار ایلات قشقایی که در سال گذشته باعث تخریب مقدار کثیری مصالح تلگرافی شدند امسال بواسطه احکام مخصوص نافذ

صولت‌الدوله بدون اینکه خسارتی وارد آورد گذشت.

بنابراین اگر ناامنی راه از طهران به اصفهان را که خارج از حد و اندازه هرگونه

علاجی است که ما نتوانیم بنماییم خارج از موضوع قرار دهیم گمان نمی‌کنم آثار و هلائم عدم امنیت فعلی در طرق جنوبی مکفی خواهد بود که تصور اینکه اقدامات

مخصوصی را که دولت ایران نموده بی نتیجه و بی فایده دانستن آن را تصدیق نمایند اگرچه از طرف دیگر باید اعتراف شود ترقی که ملاحظه می شود چون نمی توان آن را با اقداماتی که از برای یک نقشه رفورم کلی باید بشود حمل نمود غیر معلوم است. این مسئله را که آیا اثرات طریقه‌ای که نظام السلطنه فعلاً در اتفاق عمل با صولت الدوله پیش گرفته بادوام خواهد بود یا نه هنگامی که صولت الدوله بطرف بیلاقیات قشقائی در شمال حرکت نماید (این نقل مکان فعلاً شروع شده) و وقتی که نتیجه دلخواهی از حادثه قوامیها نظام السلطنه را آزاد نماید که هر پلٹیکی که او قصد تعقیب دارد معمول نماید به تجربه خواهد رسید.

اوضاعی که بواسطه اقدام شدید جناب ایشان نسبت به قوامیها تولید شده در هم پیچیده است و منظره آن تیره و تاریک بنظر می آید.

ایل بختیاری از ضربتی که به دوستان و حمایت شدگان خود وارد آمده اظهار رنجیدگی بی اندازه نموده و بدون آنکه راضی به صلح شوند کوشش خواهند نمود که نظام السلطنه را از کار خلع نمایند.

مظنون است که می خواهند ضیفم الدوله را که تازگی از حکومت یزد معزول شده و برادر و دشمن صولت الدوله است آلت تغییر حکومت صولت الدوله قرار دهند و ممکن است حضور ضیفم در اصفهان مربوط به این نقشه باشد که هنگامی که قشقاییها به بیلاق خود در حدود بختیاری برسند بر آنها حمله نمایند. چنین نقشه و تدبیری مظفریت حاصل نتواند کرد مگر آنکه موافق میل دولت مرکزی باشد ولی نفوذ بختیاریها در طهران ممکن است سپهدار را به تقویت آنها راهنمایی کند.

من غالباً وزارت امور خارجه را از خطرات تجدید اغتشاشات طرق جنوب که ممکن است از تغییر و تبدیل زمامداران حالیه فارس به علت آنتریکهای ایلی بوقوع برسد متذکر نموده ام.

من تصور می کنم ما خود آماده اقدام نشویم تا آنکه بر ما محقق شود که اغتشاشات راه باعث امحاء تجارت ما با ایران می گردد.

از زمانی که نوبت چهاردهم اکتوبر را عرضه داشتم گذشته از بهبودی که در راه بوشهر - اصفهان حاصل گردیده صورت احصائیه گمرکات هم به طبع رسیده و از روی آن ممکن است بحث شود اوضاع تجارت انگلیس بطور عموم با ایران یأس آور نمی باشد. صورتهای احصائیه‌ای که به آن رجوع می نمایم صورت ده ماهه عایدات گمرکی بنادر مختلفه جنوب لغایت ۲۱ ماه ژانویه گذشته می باشد. از روی این صورتهای معلوم می شود که اگرچه در حقیقت عایدات بوشهر نسبت به همان مدت در سال گذشته تنزل نموده (۲۷۴,۰۰۰ تومان در مقابل ۳۳۵,۰۰۰ تومان) بر عایدات بندرعباس و محمره اضافه شده (۱۶۱,۰۰۰ تومان و ۲۶۲,۰۰۰ تومان در مقابل ۳۱۷,۰۰۰ و ۱۶۶,۰۰۰ تومان).

بلاشک متعاقب عزل نظام السلطنه اغتشاشات راه آخرالذکر مجدداً کسب شدت نموده ولی گمان می کنم قبل از آنکه طریقه‌ای که فعلاً از روی صبر و شکیبائی اتخاذ نموده

و ملحوظ داشته‌ایم از دست بدهیم بایستی در هر صورت کیفیت اوضاع را از روی صورت‌های احصائیه اخیرۀ گمرکی بسنجیم.

امضاء بارکلی

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۵۳

مکتوب سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۳ ژوئیت)

طهران ۱۳ ژون ۱۹۱۱ [۲۳ خرداد ۱۲۹۰؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۹]

آقا

راجع به مراسله ۱۶ ژون من‌افتخار دارم که جوفاً ترجمۀ انگلیسی يك لایحه دیگری را که در هشتم شهر جاری به مجلس عرضه گردیده و در جلسه امروز بدون اصلاح باتفاق آراء تصویب کردند ایفاد دارم.

دوازده مواد مشتمله این لایحه را اصلاً «مستر مورگان شوستر» مسوده نموده و برای تقدیم به مجلس به فارسی ترجمه گردیده است. قسمت اول آن را که ترجمۀ انگلیسی آن در جوف است وزیر مالیه که این لایحه را تقدیم نموده مسوده کرده است. يك نظر مختصر به این قانون نشان می‌دهد که برحسب این قانون وظایف مستر شوستر معین گردیده و او را در امورات مالیه دارای اقتدارات وسیعه می‌نماید.

اول مسئله‌ای که از این لایحه فهمیده می‌شود اینست که مستر شوستر عنقریب تغییر وضع کلیه وزارت مالیه را تمهد نموده و بواسطه برهم‌زدن و محو نمودن ماشین‌کارخانه حالیه شروع به عملیات خواهد نمود.

وزیر مالیه هنگامی که «مستر چرچیل» دیروز در این خصوص از او سؤالات نمود در جواب اظهار داشت که این نکته را در حقیقت کمیته مالیه مجلس که آنوقت در لایحه مزبور مذاقه می‌نمود در تحت ملاحظه آورده و توانسته است آن را موضح این مسئله قرار دهد که مستر شوستر در هر صورت فعلاً چنین قصدی نداشته او در صدد می‌باشد که اولاً اداره خزانه را بر طبق طریقه‌ای که در لایحه پیشنهاد شده مرتب و منظم دارد ولی تا مدتی قادر نخواهد بود که اداراتی را که مشاغل درهم پیچیده وزارت مالیه را با ایالات و ولایات به عهده داشته‌اند مرتب نماید.

ظاهراً مستر شوستر در اذهان ایرانیان اثر فوق‌العاده باقی گذارده و اینکه تمام احزاب متفقاً اقتدارات کامله‌ای را که او درخواست می‌نمود به او داده‌اند ثابت می‌کند که اعتماد کامل بر او دارند.

از قراری که بر من مفهوم گردیده او نمی‌خواهد که از مداخلی که از خزانه برده می‌شود و از دزدیها يك دفعه جلوگیری نماید و هرگاه در ظرف شش ماه بعد یا یکساله بتواند از دزدیهای بزرگتر جلوگیری نموده و افراطی که از روی حماقت و تلف خرجی می‌شود تخفیف دهد خیلی خوشوقت خواهد گردید.

این را بر عموم معلوم نموده که اگر يك یا چند نفر در جلو او تولید مشکلات و

عوائق نمایند از آنها به مجلس شکایت برده هرگاه نتواند عوائق آنها را برطرف نماید به امریکا مراجعت خواهد نمود.

امضاء بارکلی

ملفوف نمرة ۱۵۳

لایحه وزیر مالیه که در جلسه ۸ ژون ۱۹۱۱ به مجلس عرضه گردیده و در سیزدهم ژون ۱۹۱۱ تصویب گردیده.

مقدمه

مقصود این لایحه آنقدر آشکار است که يك مذاقه سطحی در آن فوراً تمام مقاصد آن را آشکار می نماید. اوضاع مالی دولت فعلاً حقیقتاً تأسف انگیز است و هرگاه بخواهیم خود را نجات دهیم اقداماتی که بعمل می آوریم باید مؤثر و از روی کمال جرات باشد.

مجلس به موجب قانون دویم صفر ۱۳۲۹ (هجری) (۲ فوریه ۱۹۱۱) [۱۳] بهمین [۱۲۸۹] استخدام خزانهداری مملکت را تصویب نموده و دولت بر وفق این تصویب يك شخص امریکایی را استخدام نموده اند برای آنکه نظارت عمومی و جدی کنترل عایدات و مصارف مملکت را در عهده گیرد.

واضح است هر زمانی که يك شغلی را به دست شخصی می سپاریم تا آنکه اقتدارات لازمه ای که برای آن مقصود لازم است به او داده نشود بانجام آن موفق نمی تواند شد. در امورات دنیا خواه رسمی خواه شخصی قاعدتاً اگر کسی يك مسئولیت عمده را بر عهده گیرد بدون آنکه قبلاً وسایل لازمه را تحصیل کند یا احمق یا آدم متقلبی است. تاکنون ترتیبات مالی و نقدی دولت ایران بدون سیستم و توسط مأمورین مختلفه اداره می شده و هر يك از این مأمورین در ظرف چند ماهی وظایف عمده خود را بعمل آورده و آن وظایف راجع است به اصول اصلیه ای که حالا آنها را وابسته و مربوط به اهالی ایران می دانند بدون آنکه در مشاغل و کارهای این مأمورین تنقیدی شود یا آنکه بر عقاید متضاده راجع به آن مسئله اشاره رود. نتایج وخیمه اختلاف عقاید را هم دولت و هم اهالی فهمیده و درک کرده اند.

اغتشاشات ادارات، عدم کنترل مؤثر در امورات مالیه و عدم امکان رفورم حقیقی و بالاخره غیر معلومی اشخاصی که در واقع مسئول اعمال غیرقانونی بوده اند بلاشک مملکت را بیک حال خراب غیرقابل ترمیمی سوق خواهد داد. اگر بخواهیم خود را از این موقع خطرناک نجات دهیم بایستی اقدامات فوق العاده در راه رفورم این اوضاع بنماییم زیرا ممکن نیست درختان يك جنگلی را با يك چاقوی قلمتراش بیندازیم.

امورات مالیه مملکت دارای کیفیت و طبیعت مخصوصی می باشد که نمی تواند منافع شخصی یا پلتیکی یا اوضاع موقتی را مراعات نماید بنابراین برای آنکه رفورم جدید دائمی در امورات مالی و نقدی دولت ایران بعمل آید اقدامات ذیل که با يك نظر بسیار محتاط و دقیق در آن مذاقه شده به مجلس تقدیم گشته عطف نظر اعضای آن به اهمیت

و لزوم آن جلب می‌شود.

ماده اول - کنترل مستقیم مؤثر کلیه معاملات مالی و نقدی دولت ایران بانضمام وصول تمام عایدات از هر قبیل و کنترل و محاسبه تمام مصارف دولت به عهده خزانه‌داری کل سپرده می‌شود.

ماده دوم - خزانه‌داری کل تشکیلات ذیل را در وزارت مالیه برقرار می‌دارد:

اول: اداره کل برای وصول مالیاتهای جزء و کل و هر قبیل عایدات دولتی چه مالیاتهای جزء و کل که فعلا اخذ می‌شود و چه مالیاتهایی که از این ببعده برقرار شود.
دویم: اداره کل که برای تفتیش و کنترل تمام وجوهاتی که به دولت می‌رسد و مصارفی که تصویب می‌گردد و محاسبه‌ای که به آن مربوط است.

سوم: اداره کل برای معاملات نقدی تمام معاملات دولت با بانک و معاملاتی که راجع به ضرابخانه و مبادله نقدی باخارجه و استقراضات و فرع و استهلاك و مبادله نوشتجات پولی و امتیازات و مقاولات مالیه خواه این مقاولات وسیله عایدی دولت باشد یا آنکه سند مالی از طرف دولت ایران باشد، برحسب شروط مواد قوانین ملحوظ توسط این اداره به عمل خواهد رسید.

ماده سوم - در هر يك از اداراتی که در ماده دوم اشاره به آن شده خزانه‌داری کل شعبه‌های کل و جزو را که لازم می‌دانند برقرار خواهد نمود.

ماده چهارم - هنگامی که ادارات مرکزی مرتب و منظم گردید خزانه‌داری کل هر زمان که مقتضی بداند ترتیبات لازمه برای تشکیل ادارات در هر يك از ولایات و ایالات مختلفه را خواهد داد.

ماده پنجم - خزانه مملکت به خزانه‌داری کل سپرده خواهد شد و به هیچیک از مصارف دولتی بدون امضای او در مورد پرداختهای نقدی یا بدون تصویب او در مورد پرداختهای نسبه بعمل نخواهد آمد.

ماده ششم - خزانه‌داری کل قوانین و تنظیماتی را که برای اجراء و انجام بطور صحیح ترقیاتی را که در مواد سابقه مذکور شده مناسب بداند آماده نموده و این قوانین پس از ارائه و طبع حکم قانون خواهد داشت.

ماده هفتم - اعتبار بقدر شصت هزار تومان به خزانه‌داری کل داده خواهد شد.

برای برقرارداشتن هیئت مخصوصی برای تفتیش در صورتی که مستخدمین جدید در تحت کنترات برای تشکیل چنین هیئتها لازم باشد کنترات آنها برحسب معمول برای تصویب به پارلمان تقدیم خواهد شد.

ماده هشتم - تهیه بودجه مملکت که باید از طرف دولت به پارلمان تقدیم شود یکی از وظایف خزانه‌داری کل خواهد بود و تمام وزراء و مستخدمین دولت مجبور خواهند بود که آنچه اطلاعات خزانه‌داری کل لازم داشته باشد بدون تأخیر به او بدهند.

ماده نهم - خزانه‌داری کل آنچه صرفه‌جویی که مناسب بداند در مصارف و معاملات دولت خواهد کرد. این یکی از وظایف مینه او خواهد بود.

ماده دهم - خزانه‌داری کل هر ربع سال يك مرتبه راپورت اوضاع مالیه مملکت

را آماده و تقدیم دولت خواهد نمود.
 ماده یازدهم - خزانه‌داری کل تحقیقات لازمه برای اصلاح و ترقی قوانین موجوده مالییه و تولید منابع جدیده عایدات که در آن واحد برای مملکت مناسب و ذی‌نفع و مطبوع باشد کرده توسط دولت آن را به پارلمان تقدیم خواهد نمود.
 ماده دوازدهم - خزانه‌داری کل بر پرسنل مشاغللی که بر حسب مواد فوق در تحت کنترل او برقرار خواهد شد امر خواهد شد.

نمره - ۱۵۴

مکتوب سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۳ ژوئیت) ۱۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۲ تیر ۱۲۹۰: ۱۷ رجب ۱۳۲۹]
 آقا
 افتخاراً خلاصه وقایع چهارماهه گذشته ایران را لفاً ایفاد می‌دارم. امضاء سر چارج بارکلی

ملفوفی نمره ۱۵۴

خلاصه وقایع ایران برای مدت از هیجدهم مه لغایت ۱۴ ژون ۱۹۱۱
 طهران

مأمورین مالیه امریکایی - مستر آر دبلیو هیلز مدت کمی پس از مستر شوستر و سایرین به طهران ورود نمود ولی به واسطه علت مزاج خانوادگی به امریکا مراجعت نمود. مستر کرنز هنوز وارد نشده. مستر شوستر مسوده دو لایحه راجع به وظایف خود در مقام خزانه‌داری کل حاضر نموده است. مجلس به فوریت آنها را تصویب کرده و قانونیت پیدا کرده‌اند.

مجلس

در جلسه ۱۸ مه دولت اجازه خواست که حقوق مستخدمین فرانسوی و سوئدی را که استخدام شده‌اند از روی میزان ذیل بپردازد:

صاحبمنصبان سوئدی برای ژاندارمری فرانک سالیانه
 يك كاپیتان ۲۰,۰۰۰
 دو لفتنان ۲۴,۰۰۰

مأمورین فرانسوی
 يك نفر برای وزارت داخله
 يك نفر برای وزارت عدلیه

و تصویب گردیده که اختیارات لازمه به آنها داده شود. پروگرام دولت از برای مصرف

وجه قرضه. لیرای انگلیسی (به مبلغ چهارصد هزار لیرا) در جلسات ۱۶ و ۱۸ مه مطرح مذاکره گردیده (رجوع به مراسله ۱۹ مه بفرمایید) و به اکثریت آراء تصویب شد.

در جلسه ۲۰ مه یکی از اعضاء پیشنهاد نمود که يك ماده بر پروگرام مصارف علاوه شود به این مضمون که مبلغ یکصد هزار تومانی را که برای پرداخت حقوق عقب افتاده نمایندگان ایران مقیم خارجه کنار گذارده شده بطور تناسب در میان آنها تقسیم شود چون که این وجه البته برای پرداخت کلیه حقوق عقب افتاده مکفی نخواهد بود این مسئله تصویب گردید ولی اکثر آرائی که با این پیشنهاد موافقت داشت از طرف دسته مخالف بود.

در ۲۳ مه بودجه سالیانه مجلس برای سال آتیه (از ماه مارس ۱۹۱۱ الی ماه مارس ۱۹۱۲) قرائت و به اکثریت آراء تصویب گردید. مصارف عمده که تصویب گردیده از قرار ذیل است:

حقوق و کلاء	(هر يك سالیانه ۲۴۰ لیرا)	۱۲۱,۰۰۰	تومان
حقوق اجزاء		۱۳,۲۵۴	تومان
مصارف متفرقه		۱۰,۶۷۴	تومان

در ۲۵ مه صدراعظم اعلام نمود که معاون الدوله و ممتازالدوله عهده های خود را به طریق ذیل معاوضه نموده اند:

معاون الدوله به مقام وزارت مالیه

ممتازالدوله به مقام وزارت تجارت و پست و تلگراف

صدراعظم این طور توضیح نمود که این معاوضه به واسطه کثرت مشاغل وزارت مالیه و علت مزاج ممتازالدوله به عمل آمده. در جلسه ۲۷ مه مرتضی قلی خان سردسته طرفداران وزراء نقشه ای در باب تجزیه کرمان از بلوچستان قرائت نمود و پس از مختصر مذاکره مسئله مسکوت عنه ماند. در ۳۰ مه لایحه ای در خصوص تعیین وظایف خزانه داری کل و کنترل او بر مصرف وجهی که از قرضه بدست می آید به مجلس عرضه گردید.

در ششم ژون بودجه دربار قرائت و تصویب گردید. جمع وجوهاتی که برای این مقصود برای سال آتیه تعیین گردیده ۳۰۰,۰۰۰ تومان است و فقرات عمده آنها بقرار ذیل است:

برای صرف جیب شاه	۱۴,۵۰۰	تومان
مخارج ولیعهد	۱۸,۰۰۰	تومان
مخارج نایب السلطنه (بانضمام کابینه او)	۶۰,۰۰۰	تومان
وزارت دربار	۲۰,۰۰۰	تومان
خانواده سلطنتی	۱۳۵,۰۰۰	تومان

در ۸ ژون لایحه دیگر در خصوص جزئیات وظایف خزانه داری کل و اختیاراتی که در اداره نمودن مالیه بوی داده شود به مجلس عرضه گردید. لایحه مزبور به کمیته

مرجع شده و در جلسه ۱۳ ژون به اکثریت آراء تصویب گردید. از طرف ایران در سوم ژون سردار اسعد در سوم ژون به طرف اروپا رهسپار گردید.

تبریز از شهری است که در تاریخ ایران جایگاه ویژه ای دارد.

در اوایل ژون مخبر السلطنه از ایالت استعفاء نمود. امان الله میرزا فرمانده عساکر آذربایجان فعلاً بجای او مشغول کار است. حاکم اردبیل که برای سرکوبی شاهسونها عزیمت نموده بود قریب میسکین در اواخر مه شکست خورده و به اهر فرار نموده از قرار مذکور کار بر حاکم اهر سخت شده چرا که قشونی که او برای سرکوبی قراداغیها فرستاده بود منهزم گردیده اند. شجاع الدوله حاکم مراغه چندی قبل از استعفای مخبر السلطنه خود را از تحت اختیار ایالت آذربایجان خارج نموده و از قرار راپورت واصله مشغول جمع آوری استعدادی بوده ولی آیا چه مقصودی از جمع آوری آن در نظر داشته آشکار نمی باشد. از قرار راپورتی که از ایرانیان واصل شده قصد وی از جمع آوری این استعداد مقابله با سالارالدوله است که با دویست یا سیصد نفر در هفتم ژون نزدیک میان دو آب بوده. مقصود سالارالدوله بنابر عقیده عموم این است که دولت را مجبور کند با او در خصوص هلاک ضابط شده خود طوری اصلاح نماید.

در اواخر آوریل سیلاب رودخانه هامون برشلا غلبه نموده مقدار زیادی از اراضی

رشت

یمین الممالک به حکومت گیلان تعیین شده و در ۲۶ مه به رشت وارد گردید. یک نفر تاجر یونانی که از رشت به انزلی می آمده سه نفر ارمنی در راه خمام او را حمله نموده یکصد و پنجاه لیرا از او برده اند. کالسگهچی او موفق به فرار شد و خبر این مقدمه را به رشت رسانیده و از آنجا پلیس به آن نقطه فرستاده شده ارمنیها را دستگیر و یکی از آنها را شلاق زدند تا محلی که یکصد و پنجاه لیرا را پنهان نموده بود بروز داد.

در اواخر آوریل سیلاب رودخانه هامون برشلا غلبه نموده مقدار زیادی از اراضی

میان کانبجی [میان کنگی؟] را پوشانید و چندین قسمت از جاده سیستان الی کوه

ملك سیاه را سیلاب گرفته قوافل مجبور بودند که مسافتهای زیاد از راههای بیراهه طی نمایند. رسانیدن آذوقه به دسته رباط و حمل مال التجاره اشکال زیاد داشت و بیشتر آنها در کوه ملك سیاه معطل ماند. به اکثر دهات خسارت زیاد وارد آمده و در یکی از دهات میان کانبجی از قرار مذکور چهل و شش نفر تلف شده اند.

اوضاع سیستان در ماه مه به طریق معمول ولی در قاین نارضایتی عامه برضد شوکت الملك حاکم آنجا در ازدیاد بود.

از قرار راپورت واصله بلوچها دفعه دیگر در چاه داشتی به مسافت بیست امیل

جنوب غربی هجوم آورده یکصد نفر آنها بطور مسلح به چادرهای ایلات طاهری هجوم آورده و سیصد و پنجاه نفر شتر و چندین هزار رأس گوسفند و کلیه اشیایی که چادر نشینان مذکور داشته‌اند و قیمتی داشته به سرقت برده‌اند. بنابر عقیده عموم خود حشمت‌الملک این هجوم را تحریک نموده است.

محمدعلی نیشابوری عملاً بر یک ناحیه بزرگت نزدیک گون‌آباد [= گناباد] حکمفرمایی نموده.

علی‌هذا ایاب و ذهاب پسته [= پسته؟] مشهد خیلی بی‌نظم است. تازگی هیئتی از کلانتران سنی خانه وکالتاً مجر اکنور [میجر اوکانر؟] را در بیرجند ملاقات کرده استدعا نموده‌اند که سنی‌های آنجا را به تبعیت انگلیس درآورند و اظهار داشتند که مالیاتهای جدیدی که دولت از زمان مشروطیت برقرار داشته‌اند بر آنها تحمیل فوق‌العاده بوده و دیگر آنکه حاکم ظاهراً از عهده حفظ آن ایالت از دست سارقین نمی‌تواند برآید. به آنها اطلاع داده شد که استدعایشان را نمی‌توان قبول نمود.

یک‌دسته بربریه‌ها که به مشهد برای زیارت می‌رفته‌اند با بعضی از دهاتیان محمدآباد که در راه تربت واقع و چهل میل از بیرجند مسافت دارد نزاع نموده‌اند. دهاتیان به اتفاق بعضی از چادر نشینان کاروانسرای را که بربریه‌ها در آن منزل کرده بودند محاصره نموده و قدری گلوله به آن انداخته‌اند و یک نفر از آنها را موسوم به یعقوب‌علی بربری که سابقاً جزو سپاهیان دسته پیاده نظام صد و بیست و ششم بلوچستان بود بقتل رسانیدند.

بربریه‌ها به مجر اکنور در بیرجند رجوع نموده و او هم قرار داد که با حشمت‌الملک متفقاً در این باب تحقیقات نماید. نتیجه این شد که قتل مذکور ثابت گردید مجر اکنور برای خانواده شخص مقتول چهارصد لیرا مطالبه نموده ولی شوکت‌الملک با وجود آنکه خود این مسئله را تصدیق داشت از پرداخت وجه این جریمه امتناع ورزیده حاضر شده است که فقط چهل الی شصت لیرا بپردازد. سفیر اعلیحضرتی این جریمه را از دولت ایران مطالبه نموده است.

اصفهان

سردار اشجع بختیاری حاکم جدید در ۲۶ مه وارد گردید. اگرچه از قرار مذکور از تعیین حکومت بختیاری مردم باطناً رضایت ندارند ولی شهر آرام است. مسئله نان از شدت خود کاسته مقداری زیاد گندم و سایر ماکولات وارد شده است. ادارات محلی که بواسطه اغتشاش ۶ مه از کار افتاده بودند مجدداً تدریجاً بکار خود مشغول گردیدند شرح اوضاع راه شیراز را در مراسله علیحده نگاشته‌ام. تمام راههای دیگر باستثنای راه طهران ظاهراً امنیت داشته. چنانچه در خلاصه وقایع آخری زاپورت‌دادم دزدان به مستر کینگستن در ۱۴ مه نزدیک خالدآباد زده و آنچه داشته برده‌اند. این سرقت در ساعت یازده بعد از ظهر به وقوع رسید. سارقین پس از گرفتن پولهای مستر کینگستن خود او را با نوکرهایش بر زمین انداخته کتلهایشان را بستند و یکی از آنها

با ته تفنگ خود مکرراً او را زده و لگدکوب نمود. مستر کینگستن بدون مستحفظ مسافرت می‌کرد حاکم کاشان وعده سوار به او داده بود ولی از فرستادن آنها قصور ورزید. چنان تصور می‌شود که این دزدی کار ایلات نبوده و منشأ آن خود دهاتیان بوده‌اند. سیر جنت پیترز از اعضاء اداره تلگرافی هند و اروپا شش ساعت بعد از همان محل عبور نموده هیچ ایلیاتی در آنجا ندیده بود. از اواسط مه تاکنون راه بین خالدآباد و مادرشاه را دستجات کوچک سارقین اشغال نموده ولی فقط سرقتی که در حقیقت واقع و راپورت آن داده شده در مورد یکی از محترمین اصفهان در ۳۰ مه نزدیک خفر به وقوع رسیده سارقین مزاحم پسته نشده‌اند.

در عرض ماه مه اخبار انتظار وقوع اغتشاش در خاک بختیاری شیوع داشت و از قرار راپورت واصله طرفین مشغول جمع‌آوری قشون بودند. موقع تا هشتم ژون به همین‌طور مبهم و غیرمعلوم باقی بود تا آنکه در پل زمان‌خان ده میلی شمال دهکرد مابین طایفه چهارلنگ که با ضرغام‌السلطنه متحد شده بودند و طایفه هفت‌لنگ جنگ شروع گردید. عده طایفه چهار لنگ را بطور مختلف از هزار الی دو هزار و پانصد نفر تخمین می‌زنند. در دهم ژوئن راپورت داده شد که مجادله بر مظفریت طایفه چهارلنگ که طایفه خواجویی هم با آنها متحد شده بودند خاتمه پذیرفته. از قرار مذکور عده کثیری تلف شده‌اند. عده‌ای از زنان هفت‌لنگ که در جلو طایفه چهارلنگ فرار نموده بودند در روز ۱۱ و ۱۲ به اصفهان وارد شدند. قشون امدادی که حاکم اصفهان می‌خواست به طرف طایفه هفت‌لنگ بفرستد هنوز حرکت نکرده بودند. علت آن بنا بر عقیده عموم این بود که چهارلنگها راه را بر آنها مسدود نموده بودند.

سردار ظفر که منسوب به طایفه هفت‌لنگ و فعلاً در طهران است یقین دارد بر اینکه می‌توان طایفه چهارلنگ را منکوب نمود. این جنگ به ایاب و ذهاب قوافل محمول مال‌التجاره در راه اهواز لطمه وارد نیاورده است.

یزد

ضرغام‌الدوله قشقایی در ماه مه از حکومت معزول و بجای او فخرالملک حاکم سابق هرستان منصوب گردیده است. قبل از عزل از مشیرالملک ضابط کل به تهدید چوب و فلک معادل دو هزار لیرا گرفت از آنوقت تاکنون به اصفهان نرفته است. راه بااستثنای غارتهای همراهان ضیفم‌الدوله هنگامی که به طرف اصفهان می‌رفتند ظاهراً مأمون بوده.

در دوم ژون راپورت داده شد که یک هزار نفر از کهکلوئیها [کهگیلوئی‌ایها] و بوئراحمدیها به طرف نوغومباز به قصد غارت در حرکت بوده‌اند.

کرمان

قشون در تحت سردار نصرت در محاصره همراهان بهرام‌خان که در قلعه فهرج هستند مداومت دارند و گاه‌گاهی از محل خود هجوم آورده ولی چندان خسارتی وارد

نیاورده‌اند. عساکر از گرمای هوای بلوچستان بسیار اذیت کشیده و محتمل است بدون اجازه مختصره فهرج را ترك نمایند. مراجعت آنها باعث اهمیت نام بهرام‌خان گردیده جزئی اقتداری که برای دولت ایران هنوز در آن نقاط باقی است از میان خواهد رفت.

بازار ویرانه

در اواسط آوریل در دولت‌آباد که در راه کرمان الی بندرعباس واقع است معادل سه هزار لیرا مال‌التجاره متعلق به مسترز کاستلی و مستر استونز به سرقت رفت. بااستثنای این سرقت‌راههای این ایالات و ولایات از قرار معلوم نسبتاً امن است. کلنل هیگ در ضمن مسافرتش دریافته بود که مرتکبین این سرقت وقتی که فهمیدند مال‌التجاره مسروقه متعلق به کمپانی خارجه است از کرده خود زیاده متأسف‌گردیده‌اند.

کرمانشاه

رکن‌الدوله از حکومت معزول و بجای او سردار معتضد تعیین گردیده است. تا زمان ورود او از طهران امور حکومتی به محتشم‌الدوله واگذار است و تاکنون به حفظ نظم موفق گردیده است. دیگر آنکه به یارمحمدخان اصرار نموده و او را راغب به ترك کرمانشاه نموده و گرنه یحتمل مابین او و همراهان اکبرخان برادر معین‌الرعایای مقتول جنگ واقع می‌گردید. قنصل اعلیحضرتی در دوازدهم ژون تلگرافاً [= تلگرافی] راپورت داد که اکبرخان به قصد حمله به ده رستم‌بیک حرکت نموده و دو دسته مخالف استحکامات کرمانشاه را متصرف گردیده شلیک تفنگ هم در بین به وقوع رسیده. بازارها بسته و عموم اهالی را ترس و بیم فرا گرفته است. داودخان کلهر مشغول جمع‌آوری استعداد برای حمله به صمصام‌الممالک سنجابی می‌باشد ولی از قرار معلوم به وصول تلگراف از طهران که نظم شهر را به او واگذار کرده‌اند او از اجرای اقدام فوق‌الذکر استنکاف نموده است. از قراری که راپورت رسیده والی پشتکوه با پسر خود امان‌الله خان که با او مقابله نموده بود صلح کرده و تقاضاهای او را قبول کرده است.

شیراز

هیجان عامه بر علیه پناه دادن قوام‌الملک در قنصلخانه اعلیحضرتی تا مدتی در اینجا دوام داشت ولی اکنون برطرف گردیده.

در دهم ژون بدبختانه حادثه‌ای واقع گردیده پانصد نفر از سربازان کوشش نمودند که به قنصلخانه اعلیحضرتی جبراً ریخته بعلت تعویق در پرداخت حقوق خود در آنجا بست اختیار نموده پروتست نمایند. شلیک واقع گردیده سه نفر از سربازان ایرانی مقتول و دو نفر مجروح گردیده یکی از سواران دسته بیست و پنجم قشون سواره از مستحفظین قنصلخانه اعلیحضرتی یکی از انگشتانش به ضرب گلوله از هم متلاشی شد. حکومت قشون برای محافظت قنصلخانه تعیین نموده و سرکرده قشون یکی از اجزاء

شخصی خود را برای اظهار تأسف از حادثه‌ای که شرح آن مفصلاً در کاغذ علیحده نگاشته شده فرستاده. این نامه بعداً تصدیق و تأیید شد. در پی این نامه در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد. در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد. در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد.

خلیج فارس

بازگشت از ایتالیا و ورود به بندرعباس در ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد. در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد. در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد. در تاریخ ۲۳ آوریل رسماً اعلان شیوع آن مرض داده شد.

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۳ ژوئیت) طهران ۱۸ ژون ۱۹۱۱ [۲۸ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۰ ج ۲ - ۱۳۲۹] آقا... راجع به تلگراف ۳۱ مارس گذشته من همکار روسی من اطلاع می‌دهد که پس از آنکه در باب اقدامی که برای قتل معتمدخاقان حاکم اصفهان به عمل آمده و برادرزاده او بقتل رسید متحداً تحقیقات لازمه نموده و پس از اختتام تحقیقات میرزا عباس‌خان را برای محاکمه به روسیه فرستاده‌اند. امضاء: جارج بارکلی

نمره - ۱۵۶

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۳ ژوئیت)

طهران ۲۱ ژون ۱۹۱۱ [۳۱ خرداد ۱۲۹۰؛ ۲۳ ج ۲ - ۱۳۲۹] آقا... راجع به مکتوب ۱۶ مه من در خصوص قرضه ۱،۲۵۰،۰۰۰ لیرا که دولت ایران توسط بانک شاهنشاهی ایران استقراض می‌نمایند افتخار دارم جوفاً ترجمه قانون مجلس را که برای همان مقصود در دوم مه تصویب گردیده انقاد دارم.

ملفوف نمره ۱۵۶

قانون ذیل که به واسطه آن دولت ایران مختار گردیده‌اند قرضه ۱،۲۵۰،۰۰۰ لیرا توسط بانک شاهنشاهی ایران بنمایند در پارلمان ایران در تاریخ دوم مه ۱۹۱۱

[۱۲ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۳ ج ۱ - ۱۳۲۹] تصویب گردیده و چهار مواد ذیل را که در قانون مزبور مندرج است از روزنامه رسمی دولت ایران که در تحت نمره ۱۴ روز پنجشنبه ۱۸ مه منتشر گردید ترجمه شده است.

قانون مورخه دوم مه ۱۹۱۱

ماده اول - دولت ایران مختار است که توسط بانک شاهنشاهی ایران مبلغ ۱،۲۵۰،۰۰۰ لیرا از قرار فرع صدی پنج با نزول صد دوازده و نیم استقراض نماید.

ماده دوم - ترتیب استهلاك و وثیقه این قرضه بطریق ذیل خواهد بود:

(۱) استهلاك این قرضه از قرار صدی نیم پس از انقضاء پنج سال از تاریخ این قرضه پرداخته خواهد شد.

(۲) وثیقه این قرضه همان وثیقه قرضه سابق دولت ایران از بانک شاهنشاهی بر طبق شرایط قرارداد ۲۰ مارس ۱۹۱۰ خواهد بود یعنی اول وجوهاتی که از بابت عایدات گمرکات جنوبی پس از وضع مصارف وصول آن واصل می‌گردد.

(۳) در صورتی که بانک شاهنشاهی ایران در باب عدم پرداخت اصل این قرضه پیشنهادهاتی نماید که بعلت آن دولت ایران حقی نداشته باشند که تمام وجه قرضه را تا يك مدت معینی بپردازند دولت می‌تواند به این پیشنهاد رضا دهد به شرط آنکه مدت مذکور بالغ بر پنج سال از تاریخ امضای این قرضه نباشد.

ماده سوم - اسهام این قرضه از هر گونه مالیات و عوارضی که ممکن است فیما بعد تعیین گردد معاف خواهد بود.

ماده چهارم - پس از پرداخت ۳،۳۹۶،۶۹۷ تومان که فعلاً بانک طلبکار است و ۳۴۰،۰۰۰ تومانی که از بابت قرضه بطور مساعد داده شده تتمه قرضه تا زمانی که نقشه مصارف و طرح کنترل در مجلس تصویب نگردیده در بانک سپرده خواهد بود.

۱۳۲۹ - ۱۱

(موضوع ۲ ماده) نمره - ۱۵۷

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله ۳ ژوئیت) ۱۹۱۱
طهران ۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۶ رجب ۱۳۲۹]

اوضاع طهران

تاکنون کسی برای تعیین به مقام سپهدار پیدا نشده و مجلس به استثنای معدودی از اعضاء حالا درک می‌کنند که باید از ایشان طرفداری نمایند.
ناصرالملک دیروز وکلاء را احضار نموده و بطور سخت با آنها صحبت داشته آنها را از اهمیت امورات متنبه نموده است. والا حضرت از اکثریت آنها نوشته‌ای که به موجب آن همراهی با سپهدار را تعهد نموده بودند گرفته مضمون آن را برای سپهدار مخاپره نمود.

نمره - ۱۵۸

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۴ ژوئیت)
 طهران ۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۲ تیر ۱۲۹۰؛ ۷ رجب ۱۳۲۹]
 سپهدار دیروز از رشت بسمت طهران حرکت نمود.

نمره - ۱۵۹

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۵ ژوئیت)
 طهران ۵ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۳ تیر ۱۲۹۰؛ ۸ رجب ۱۳۲۹]
 متأسفانه راپورت می‌دهم که مناقشه‌ای مابین مسیو مرنارد و مستر شوستر بوقوع
 رسیده. خزانهداری کل اصرار دارد بر اینکه برحسب قانونی که در ۱۳ ژون از مجلس
 گذشته مدیر کل گمرکات باید در تحت امر او باشد و از مسیو مرنارد درخواست نموده
 است که کلیه وجوہات گمرکی را در بانکهای انگلیسی و روسی به حساب او امانت
 بگذارد. تاکنون مدیر کل گمرکات به این ترتیب باطناً رضا نداده و بانک شاهنشاهی در
 تعقیب تعلیمات خزانهداری کل که باید فقط امضاء وی را بشناسد چکهایی که مدیر کل
 گمرکات از بابت محاسبات گمرک به حواله بانک صادر نموده بانک نکول کرده است.
 دیشب کابینه وزراء نتیجه رأی خود را در باب تقویت با تقاضاهای مستر شوستر
 برای مسیو مرنارد فرستاده او را امر به اطاعت قانون جدید نمودند.
 عقیده من این است که خوب است در این مجادله خود را دخیل ننمایم مگر آنکه
 برخلاف آن از طرف شما تعلیمات برای من برسد.

نمره - ۱۶۰

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژوئیت)
 طهران ۶ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۴ تیر ۱۲۹۰؛ ۹ رجب ۱۳۲۹]
 در تعقیب تلگراف دیروز خود افتخاراً راپرت می‌دهم که در ۴ ژوئیت بانک شاهنشاهی
 ایران از قبول چکی که مسیو مرنارد از بابت يك فقره از محاسبات گمرکی صادر
 نموده بود امتناع ورزیده چك مزبور را بعلت آنکه از طرف مستر شوستر امضاء نشده
 بود مرجوع داشت. مسیو پکلیوسکی [= پاکلوسکی] مرا اطلاع داده که چك مذکور
 برای انتقال بعضی از وجوہات گمرکات شمالی صادر گردیده که مدیر کل گمرکات
 برای تسهیل امور خود در بانک شاهنشاهی امانت گذارده بود که برای بانک استقراضی
 بفرستد.

نمره - ۱۶۱

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۷ ژوئیت)

طهران ۷ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۵ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۰ رجب ۱۳۲۹]

افتخاراً راپرت می‌دهم که مجلس دیروز مستر مرگان شوستر را به اتفاق آراء مختار نمود که یک نفر معاون مالیه برای تشکیل ژاندارمری خزانه استخدام نماید. از قراری که فهمیده‌ام مستر شوستر زمانی که این پیشنهاد در تحت ملاحظه بود بطور محرمانه به مجلس اطلاع داده بود تصمیم نموده است که این شغل را به آتاشه میلیتر سفارت دولت اعلیحضرتی واگذار نماید. اکنون تصمیم خود را فعلیت داده در مکتوب خود به عنوان ماژر استوکس می‌نویسد که وجود او برای این عهده‌ای که پیشنهاد شده به ملاحظه بصیرت کاملی که از مملکت و اوضاع عمومی آن دارد و تحصیلات نظامی و آشنایی با زبان مملکتی او برای دولت ایران فایده زیاد خواهد داشت.

وظایف ژاندارمری خزانه از قرار مشروح تقویت و کمک مأمورین مالیه مخصوصاً در ایالات و ولایات جنوبی در هر جا که لازم باشد در وصول مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم خواهد بود. تعیین او در تحت امر مستر شوستر خواهد بود. استدعا می‌کنم جواب را زودتر بفرستید برای آنکه در صورت قبول خزانه‌داری کل بتواند اقدامات فوری نموده در این باب با دولت اعلیحضرتی بطور رسمانه مذاکره بنماید.

می‌ترسم امکان نداشته باشد به دولت ایران بطور واضح اصرار نمایم که تعیین او را فقط به نقاط جنوبی محدود سازند چرا که چنین اقدامی از طرف ما در این موضوع مجلس را ملزم خواهد ساخت که ما در مسئله این تعیین قصد پلتیکی در مد نظر داشته‌ایم.

این را ممکن است علاوه نمایم که اول اطلاعی که در این باب بدست من آمد از مراسله‌ای [بود] که مستر شوستر به آتاشه میلیتر نگاشته است.

نمره - ۱۶۲

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۹ ژوئیت)

طهران ۹ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۷ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۲ رجب ۱۳۲۹]

اوضاع شیراز دومرتبه اسباب اضطراب شده. قریب هشتاد نفر تفنگچی متعلق بیکی از دهات مجاور محلی را در شهر اشغال نموده از حکومت تقاضای تسلیم قاتل یکی از رفقای خود را می‌کنند. حاکم شدت اوضاع را به واسطه آنتریکهای همراهان قوام می‌داند و دولت ایران از من درخواست نموده‌اند قوام را تهدید نمایم که هرگاه اوضاع اینطور دوام کند او را به حکومت تسلیم خواهم نمود. قنسول اعلیحضرتی این تهمت را انکار نموده می‌گوید دهاتیان متظلم یا قوام ارتباطی ندارند. با وجود این قوام را بطور سخت متنبه نموده‌ام که همراهان خود را باید آرام نگاه دارد.

نمره - ۱۶۳

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۹ ژوئیت)

طهران ۹ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۷ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۲ رجب ۱۳۲۹]

تلگراف ذیل به نماینده اعلیحضرتی مقیم شیراز مخابره شده است:

دولت ایران مرا اطمینان داده‌اند که آن دولت از وثیقه‌ای که نظام السلطنه برای تأمین جان قوام داده راضی بوده و از من خواهش نموده‌اند شما را دستورالعمل دهم که او را برحسب ترتیباتی که نظام السلطنه می‌دهد بسمت اروپا حرکت دهید.

شما باید قوام را از اطمینانات دولت ایران مستحضر داشته از او درخواست نمایید که برای حرکت خود به بوشهر با نظام السلطنه ترتیبات بدهد. گمان می‌کنم او به این کار مایل نباشد و شما هم نباید مصر به قبول او شوید ولی در این صورت خوب است او اظهار نماید چه قسم تأمینات دیگر لازم دارد.

نمره - ۱۶۴

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۰ ژوئیت)

طهران ۱۰ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۸ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۳ رجب ۱۳۲۹]

در تعقیب تلگراف پنجم ژوئیت من افتخاراً راپورت می‌دهم که میانه خزانهداری کل و مدیرکل گمرکات ظاهراً قراری داده شده چنانچه از جزئیات مسئله بخوبی واقف شوم بشما راپورت خواهم داد.

نمره - ۱۶۵

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله دهم ژوئیت)

طهران ۱۰ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۸ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۳ رجب ۱۳۲۹]

راجع به تلگرافات دوم و پنجم ژون من سفیر روس بمن اظهار داشته که ایلات شاهسون حتی تا مغرب تبریز را غارت نموده و راه از تبریز به اردبیل و راه طهران تا میانج ناامن است. مشابه همین راپورتهای از قنسول انگلیس برای من رسیده است.

نمره - ۱۶۶

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۰ ژوئیت)

طهران ۱۰ ژوئیت ۱۹۱۱ [۱۸ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۳ رجب ۱۳۲۹]

راجع به تلگراف ۹ ژوئیت من حاکم در ۸ ژوئیت اعلانی منتشر نمود که پس از بیست و چهار ساعت دیگر آن نقطه شهر را که تفنگچیان متظلم تصرف نموده و خانه قوام هم آنجا است بمبارده خواهد نمود. در این اعلان اغتشاشات را حمل به تحریک

قوام نموده اگرچه مکرراً دولت ایران را اطمینان داده‌ام که قوام مجاز نیست با خارج رابطه داشته باشد و مذاکره‌ای نماید مگر توسط کفیل قنسولگری.
حکومت از آن وقت تا حال بیست و چهار ساعت مهلت داده است کفیل قنسولگری برحسب خواهش حکومت تبعه انگلیس را دستورالعمل می‌دهد که از محلی که تهدید شده است خارج شوند.
من دولت ایران را برای هر نوع خسارتی که به تبعه انگلیس وارد آید مسئول قرار داده‌ام و از اینکه حکومت اظهار داشته است قوام از قنسولخانه مشغول آنتریک است پروتست نموده‌ام.

نمره - ۱۶۲

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بیوکانون
وزارت خارجه ۱۰ ژوئیه ۱۹۱۱ [۱۸ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۳ رجب ۱۳۲۹]
ژاندارمری خزانه

رجوع به تلگراف هفتم ژوئیه کنید.
شما باید نظریات دولت روس را بدست آورده شرح اوضاع را برای او توضیح نموده اظهار دارید که تاکنون دولت اعلیحضرتی از مسئله تعیین او چیزی نشنیده‌اند.

نمره - ۱۶۸

تلگراف سر جارج بیوکانون به سر ادوارد گری (واصله ۱۱ ژوئیه)
سنت پترزبورگ ۱۱ ژوئیه ۱۹۱۱ [۱۹ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۴ رجب ۱۳۲۹]
برحسب دستورالعملی که در تلگراف دهم ژوئیه خود داده بودید امروز با کفیل وزیر امور خارجه در خصوص تشکیل ژاندارمری خزانه صحبت نمودم. جناب معظم‌الیه [= معظم‌له] مذکور داشت که نظر به آنکه او با کلیه اقداماتی که در راه اعاده نظم در ایران شود موافقت دارد بر تشکیل این ژاندارمری اعتراض نخواهد داشت ولی بتصور او هرگاه مقتضیات این تشکیل جدید لازم می‌دارد که آن در تحت امر یک نفر صاحب‌منصب باشد بهتر است که آن صاحب‌منصب از یکی از دول صفار انتخاب گردد. از طرف دیگر هرگاه امکان داشته باشد که آن را در تحت امر متجاوز از یک نفر قرار داد گمان می‌کند تعیین یک نفر صاحب‌منصب انگلیسی و یک نفر روسی عیبی نخواهد داشت. من به جناب معظم‌الیه [= معظم‌له] اشعار داشتم تحصیل یک نفر آدم لایق کافی برای این عهده ممکن است اشکال زیاد داشته باشد و ظاهراً ماژور استوکس دارای خصوصیات است که او را کاملاً برای فرماندهی این قوه مناسب می‌نماید.
سازانوف در جواب اظهار داشت که تحصیل یک نفر صاحب‌منصب سوئدی اشکال نخواهد داشت.

نمره - ۱۶۹

طهران ۱۲ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۰ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۵ رجب ۱۳۲۹]

شیراز

در تعقیب تلگراف ۱۰ ژوئیت خود بمباردمانی را که فرمانفرما به آن تهدید نموده به وقوع نپیوسته شهر نسبتاً آرام است.

نمره - ۱۷۰

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۲ ژوئیت)

طهران ۱۲ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۰ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۵ رجب ۱۳۲۹]

بر دولت ایران معلوم شده که مجللسلطان یکی از محبوبان شاه مخلوع که با آن اعلیحضرت در سفارت روس بست اختیار نموده بود [و] با او از ایران حرکت کرد، از طرف آن اعلیحضرت ایلات شاهسون را ملاقات نموده و مکتوبات او را به رؤسای ایلات رسانیده است.

قنصل ایران مقیم بادکوبه راپورت می‌دهد که سردار ارشد یکی از رفقای امیر بهادر باتفاق دو نفر از همراهانش با اسلحه و مهمات جنگی به بادکوبه وارد شده و شهرت داده‌اند که شاه مخلوع تا دو هفته دیگر به ایران معاودت می‌نماید. چنانچه از سفیر روس بمن مفهوم گردیده مأمورین روس این اشخاص را دستگیر نموده‌اند. خوب است شاه مخلوع که گمان می‌کنم حالا در وینه است متنبه شود که دست از آنتریک بردارد. هرگاه ثابت شود که در مدتی که خارج از روسیه است مرتکب آنتریکی شود حقوقی را که برایش تعیین شده از دست خواهد داد.

نمره - ۱۷۱

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۳ ژوئیت)

طهران ۱۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۶ رجب ۱۳۲۹]

راجع به تلگرافات دهم و دوازدهم من کفیل قنصلگری تبریز راپورت می‌دهد که طوایف قراداغی و شاهسون کاملاً بنای یاغی‌گری گذارده و در حوالی تبریز مشغول غارت و چپاول زیاد می‌باشند. اهالی تبریز و اطراف و دهات مجاور آن در شهر پناهنده می‌شوند.

کفیل قنصلگری اطلاع دولت ایران را در باب اینکه مجللسلطان در میان طوایف شاهسون حضور دارد تصدیق می‌کند.

نمره - ۱۱۷۲

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۳ ژوئیت) طهران ۱۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۶ رجب ۱۳۲۹] در تعقیب تلگرافات ۲۷ آوریل و ۲۸ مه افتخار دارم راپورت دهم که حمل و نقل مالالتجاره در راه بختیاری بغلت سرقت مقطوع گردیده است. تاکنون برای بهبهان حاکم مناسبی تعیین نگردیده من در این موضوع به دولت ایران فشار می‌آورم.

نمره - ۱۷۳

تلگراف سر چارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۳ ژوئیت) طهران ۱۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۶ رجب ۱۳۲۹] قنسول کرمان هیجان بر ضد پارسیان را راپورت می‌دهد. یکصد نفر پارسیان که تجار معتبر هم جزو آنها هستند در قنسولخانه تحصن اختیار نموده‌اند.

نمره - ۱۷۴

تلگراف سر ادوارد گری به سر چارج بارکلی وزارتخانه ۱۲ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۰ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۵ رجب ۱۳۲۹] ژاندارمری خزانه لطف نموده تلگراف سنت پترزبورغ را که در یازدهم شهر جاری مخابره شده ملاحظه فرمایید و مرا از نظریات خود واقف سازید. آیا بنه عقیده شما يك نفر صاحب منصب سوئدی یا يك نفر از اتباع یکی از دول صغار می‌تواند مشکل را حل نماید؟

نمره - ۱۷۵

تلگراف سر ادوارد گری به سر بیوکاناتان وزارت خارجه ۱۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۶ رجب ۱۳۲۹] راجع به تلگراف سر چارج بارکلی مورخه دوازدهم ژوئیت آنتریگهای شاه مخلوع تحقیق کنید که آیا از محلی این راپورتهای برای دولت روس تصدیق شده؟ و هرگاه اینطور است اظهار دارید که ما مایلیم سفیر کبیر اعلیحضرتی مقیم وینه را دستورالعمل دهیم که با همکار روسی خود متحداً شاه مخلوع را از اعمالش متنبه سازد.

نمره - ۱۷۶

مکتوب سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۱۳ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۱ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۶ رجب ۱۳۲۹]
آقا

ایلچی مخصوص و سفیر ایران امروز به ملاقات من آمده و از من سؤال نمودند که ایلچی مخصوص در مراجعت خود چه اطلاعات به ایران ببرد و چه اخباری را پورت دهد؟ و از بهبودی اوضاع طرق جنوبی شرحی مذکور داشتند.
من به ایشان اظهار داشتم از قرار مفهوم با وجود آنکه مالالتجاره از این طریق حمل و نقل می شود ولی موقع بهیچوجه دارای امنیت نمی باشد و اینکه از سوی میل با استخدام صاحبمنصبان سوئدی موافقت نموده ام خود واضح و آشکار نموده است که ما بجز منافع تجارتنی انگلیس مقاصد پلتیکی دیگر در نظر نداشته ایم و چیزی که لازم است تشکیل قوه ایست که باعث استقرار امنیت گردد.
ایشان از وضع سلوک ما در مسئله صاحبمنصبان سوئدی قلباً اظهار رضایت و قدردانی می نمودند.

نمره - ۱۷۷

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۴ ژوئیت)
طهران ۱۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۲ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۷ رجب ۱۳۲۹]
صدراعظم روز یکشنبه به طهران مراجعت نمود. وزرای دیگر روز سه شنبه استعفاء نمودند.
تشکیل کابینه جدید نظر به آنکه سپهدار مایل نیست مسئولیت انتخاب وزراء را بعهده گیرد اشکال دارد و اکثریت اعضای مجلس هم از بابت انتخاب نمی توانند موافقت نمایند.

نمره - ۱۷۸

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۴ ژوئیت)
طهران ۱۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۲ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۷ رجب ۱۳۲۹]
حای مفاد مراسله ذیل مورخه ۱۵ ژوئیت می باشد:
آقا

افتخاراً وصول تلگراف ۱۳ شهر جاری شما را اطلاع می دهم.
پیشنهاد دولت روس را مبنی بر اینکه فرماندهی ژاندارمری خزانه که خزانه دار کل می خواهد تشکیل دهد تقسیم شود به طوری که یک نفر صاحبمنصب انگلیسی و یک نفر صاحبمنصب روسی فرماندهی داشته باشند دولت ایران بطور حتم قبول نخواهند کرد

مگر آنکه مجبور به این امر گردند و هرگاه ما اصرار به آن نمائیم بلاشک می‌دانم که خزانه‌دار کل استعفاء خواهد نمود.

اما در باب پیشنهاد ثانی که فرماندهی ژاندارمری خزانه به عهده صاحب‌منصب سوئدی یا یکی از اتباع یکی از دول صغار سپرده شود گمان می‌کنم خوب است در این باب با مستر شوستر مشورت کنم و اکنون افتخاراً سواد جواب او را انقاد می‌دارم.

امضاء جارج بارکلی

ملفوف نمره ۱۷۸

مکتوب مستر شوستر به سر جارج بارکلی

طهران ۱۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۲ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۷ رجب ۱۳۲۹]

جناب سر جارج بارکلی

مراسله امروز شما مبنی بر اینکه دولت شما ظاهراً خیال می‌کند که تعیین ماژور استوکس برای تشکیل ژاندارمری خزانه امکان دارد باعث رقابت بین‌المللی شود واصل گردید. ضمناً شما از من سؤال می‌نمایید که آیا تعیین يك نفر صاحب‌منصب سوئدی یا یکی از اتباع دول صغار رفع اشکال را خواهد نمود؟ در جواب عرض می‌کنم که چون مجلس اخیراً مرا مجاز نمود که شخص مناسبی را در تحت نظارت و کنترل مستقیم خود برای تشکیل قوه ژاندارمری خزانه تعیین نمایم من ماژور استوکس را برای این عهده انتخاب نمودم به همین يك جهت و سبب که من او را از هر شخص دیگر که بتوانم برای این کار پیدا کنم بهتر و مناسب‌تر می‌دانم من شخصاً از صفات مخصوص ماژور استوکس از قبیل تحصیلات نظامی و توقف چهارساله او در ایران و معرفتی که از حال و وضع مملکت دارد و دانستن زبان فارسی و فرانسه (که بسیاری از اهالی اینجا بآن زبان حرف می‌زنند) و بطور عموم از احتراماتی که در مقام يك نفر صاحب‌منصب و يك آدم متمدن در حق او مرعی می‌دارند واقف هستم و بدون تردید شما را اطمینان می‌دهم که در تحصیل يك نفر معاون کافی مالیه که برای این شعبه بخصوص کار خود می‌خواستم پیدا کنم مسئله ملیت بهیچوجه در عقیده من رسوخی نداشت. هرگاه چنین خیالی در مد نظر داشتیم باید این‌طور تصور شود که چون فیصله این امر به اختیار من واگذار شده بود بایستی در صدد باشم که از مملکت خود يك نفر معاون جلب نمایم.

ممکن است در این موقع تکراراً عرض کنم که امور رفورم مالیه را که من در مقابل اشکالات بسیار مهم بعهده گرفته و به يك طریقی شهرت و اسم و رسم شغل خود را در مخاطره گذارده‌ام بهیچوجه من‌الوجه صورت پلتیکی ندارد و هیچیک از اعمال خود را از روی ملاحظات پلتیکی داخلی یا خارجی انجام نداده و طبعاً احساس می‌کنم که بهیچ طریقی نمی‌توانستم ارائه طریقی تفویض این عهده را به ماژور استوکس که من کاملاً از روی سادگی و بی‌طرفی انجام داده‌ام و حمل به تمایل پلتیکی شود قبول کنم. با ملاحظه احترامات لازمه اتباع دول صغار و بدون عدم ملاحظه احترامات و شئون چند نفر از هموطنان خود که برای خدمت در ژاندارمری خزانه تعیین نموده‌ام،

عقیده من این است که ماژور استوکس لایق‌ترین شخصی است که بتواند در اموراتی که مربوط به وظایف مالیّه من باشد خدمت کافی به این مملکت بنماید و به‌هیچوجه من‌الوجه مایل نیستم که دیگری را از اتباع دول دیگر برای این شعبه یا سایر شعبات کار خود تعیین نمایم مگر آنکه خود شخصاً از محسنات و صفات شخصی او آگاه و راضی باشم.

ما البته می‌دانیم که یکی از بزرگترین نواقص هر يك از اجانب که در اینجا برای او اسباب زحمت می‌شود (چنانچه در مورد شخص من شده) عدم معرفت به زبان و عادات و طریقه افکار اهالی ایران است و این نقص در مورد شخصی که بایستی مستقیماً با عده‌ای از مردمی که استعداد مسلحی از ایشان باید تشکیل شود طرف‌گردد بیشتر اهمیت پیدا می‌کند. يك نفر صاحب‌منصب سوئدی هر قدر هم لایق و کارآمد باشد لازم است که اقلایکسال یا بیشتر عمر خود را در اینجا بگذراند تا بتواند حتی‌الامکان در این شعبه امورات خدمت حقیقی بعمل آرد حال آنکه بی‌اندازه لازم و واجب است که استعداد ژاندارمری من بزودی تشکیل و مشغول کار شود.

در انتها اجازه بفرمایید این را عرض کنم که چون مسئله تفویض این عهده را از طرف من به ماژور استوکس عموم مردم اینجا می‌دانند هرگاه مخالف آن عمل نمایم حتماً این اقدام را تعبیر به ملاحظات پلتیکی صرف خواهند نمود و من به‌هیچوجه نمی‌توانم آنرا بر خود روا دارم.

امیدوار چنانم که اظهارات من شما را قادر تواند نمود که دولت خود را در این موضوع مجدداً اطمینان داده و دولت مشارالیه‌ها بزودی قبولی ماژور استوکس را در تحت ملاحظه آورده جواب مساعد خواهند داد.

امضاء مرگان شوستر

نمره - ۱۷۹

تلگراف سر بیوکانان به سر ادوارد گری (واصله ۱۴ ژوئیت)

سنت پترزبورگ ۱۴ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۲ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۷ رجب ۱۳۲۹]

راجع به تلگراف سر جارج بارکلی مورخه ۱۲ ژوئیت:

کفیل وزارت امور خارجه مرا اطلاع داده که از قرار مسموع اشخاصی که از آنها اسم برده شده در بادکوبه دستگیر شده‌اند. جناب معظم‌الیه [= معظم له] هنوز به کشف اینکه آیا آنها از طرف شاه مخلوع فرستاده شده‌اند یا نه موفق نگردیده. اظهار می‌دارد که از قرار معلوم طوایف شاهسون طرفدار محمدعلی بوده ولی از مسئله مجل‌السلطان بکلی بی‌خبر است.

وزیر مختار وینه روس را دستور العمل خواهد داد که شاه مخلوع را که فعلاً به عقیده او در کارلس‌باد است متنبه سازد.

نمره - ۱۸۰

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۵ ژوئیت) طهران ۱۵ ژوئیت ۱۹۱۱ [۲۳ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۸ رجب ۱۳۲۹]

مدیرکل گمرکات و خزانه‌داری کل شارژ دفر بلجیک به من اظهار می‌دارد که به دولت ایران اشعار نموده است که دولت بلجیک راضی نخواهد شد مأمورین آن دولت در تحت امر اجانب قرار گیرند و برحسب اطمینانی که حاصل نموده بهیچوجه اینطور قرار نبوده است که مسیو مرنارد را در تحت اوامر خزانه‌داری کل قرار دهند.

خزانه‌داری کل [= خزانه‌دار کل] شخصی است که می‌خواهد همواره از روی میل خود عمل نموده و در این مسئله بخصوص قانون ۱۳ ژون از او آشکاراً تقویت می‌نماید.

این را باید دید که تا چه اندازه مستر شوستر می‌تواند اعمال اقتدارات خود را با مقامی که [با مقامی که؟] مأمورین بلجیکی برای خود ادعا می‌نمایند عملاً وفق دهد ولی این بسته به طریقه رفتار او است.

هیچ علائمی نیست که بنمایاند که شارژ دفر بلجیک بلاسبب مایل باشد در مسئله مدیر گمرکات تزییعی بنماید و از قراری که به من مذکور داشت در تاریخ ۱۳ ژوئیت طرفین دفعه ثانی با یکدیگر ملاقات طولانی نموده و نتیجه ملاقات ایشان قطعاً اسباب امیدواری بوده است.

مدیر کل گمرکات اکنون قبول نموده که محاسبات گمرکی را که تاکنون به اسم خودش نگاه داشته شده به حساب مستر شوستر انتقال دهد.

من همکار روسی خود را اطلاع داده‌ام که برای اینکه کوشش نموده ذات‌البین را اصلاح نمایم حاضر همراهی هستم ولی نظر به تصمیم خزانه‌داری کل [= خزانه‌دار کل] که می‌خواهد از نقوذ خارجی مستغنی باشد مجبوریم که خیلی بطور احتیاط عمل کنیم.

مسیو پوکلیوسکی [= پاکلوسکی] میل دارد که فعلاً هر نوع اقدامی را به تأخیر انداخته ببیند امورات چه شکلی پیدا می‌کند.

تاکنون من در تحصیل مسوده شرایط تعیین مأمورین بلجیکی موفق نشده‌ام ولی در قرارنامه از قرار تقریر شارژ دفر بلجیک بطور معین مذکور است که این مأمورین باید در تحت امر صدراعظم و وزیر مالیه باشند. این قرارداد را قانون ۱۳ ژون منسوخ می‌نماید بنابراین معلوم می‌شود اصلح این بود که دولت ایران قبل از تصویب این قانون با این مأمورین و دولت بلجیک قراری داده باشند.

نمره - ۱۸۱

تلگراف سر ادوارد گری به سر کارت رایت [۲۳ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۸ رجب ۱۳۲۹] ۱۹۱۱ وزارت خارجه ۱۵ ژوئیت
 تلگراف ۱۴ ژوئیت سنت پترزبورغ را ملاحظه نمائید: [۱۴ رجب ۱۳۲۹] [۲۳ تیر ۱۲۹۰] [۱۸ رجب ۱۳۲۹]
 لطف نموده با همکار روسی خود متحد گردیده محمدعلی را متنبه سازید که بنا
 آنتریگهای طرفداران خود برضد حکومت حالیه ایران تقویت یا تحریک ننموده و خود
 را هم در این آنتریگها شریک ننمایند. [۱۴ رجب ۱۳۲۹] [۲۳ تیر ۱۲۹۰] [۱۸ رجب ۱۳۲۹]
 نمره - ۱۸۲

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۶ ژوئیت) [۲۴ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۹ رجب ۱۳۲۹] ۱۹۱۱
 ژاندارمری خزانه [۱۹ رجب ۱۳۲۹] [۲۴ تیر ۱۲۹۰] [۱۸ رجب ۱۳۲۹]
 از قرار تحقیقی که نموده ام خزانه داری کل قصد دارد سه نفر امریکایی را که در
 نظمیة آنجا صاحب تجربه شده اند برای تشکیل این قوه تعیین نماید و در این باب به
 جنرال ادواردز که یکی از آنها است در واشنگتن رجوع نموده و شرایط خود را هم
 مستقیماً به دو نفر دیگر مخابره نموده است.

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۶ ژوئیت) [۲۴ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۹ رجب ۱۳۲۹] ۱۹۱۱
 طهران ۱۶ ژوئیت [۲۴ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۹ رجب ۱۳۲۹] ۱۹۱۱

شیراز [۲۴ تیر ۱۲۹۰؛ ۱۹ رجب ۱۳۲۹] ۱۹۱۱
 از قرار معلوم هیجان بر ضد فرمانفرما رو به ازدیاد است.
 از قراری که راپورت داده شده صولت الدوله بر حسب دعوت حاکم به طوایف خود
 امر داده است هر قدر بتوانند مردان جنگی به شیراز بفرستند.

نمره - ۱۸۴
 مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۷ ژوئیت) [۵ تیر ۱۲۹۰؛ ۲۹ ج ۲ - ۱۳۲۹] ۱۹۱۱
 طهران ۲۷ ژون [۵ تیر ۱۲۹۰؛ ۲۹ ج ۲ - ۱۳۲۹] ۱۹۱۱
 آقا

افتخاراً سواد مراسله ای که از کفیل قنصلگری شیراز در باب اوضاع آنجا رسیده
 ایفاد می دارم:

در تمام حوادثی که شرح وقوع آن در این مراسله مرقوم است اقدامات مستر ناکس موافق میل و دلخواه بوده از قراری که تصور می‌کنم او با زرنگی و فطانت کامل عمل نموده است.

ملفوف نمره ۱۸۴

مکتوب ناکس کفیل قنصلگری به سر جارج بارکلی. شیراز ۱۸ مه ۱۹۱۱ [۲۸ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۱۹ ج ۱ - ۱۳۲۹]

افتخار دارم که شرح پیش‌آمدهای اخیره اوضاع فارس را راپورت دهم: در اوایل مه اختلافات مابین حکومت مرکزی و نظام‌السلطنه کسب شدت نموده در ششم همین ماه من برحسب دستورالعمل تلگراف پنجم مه شما در این خصوص بنا فرمانفرما مذاکره نمودم. نظام‌السلطنه همینکه مقصود ملاقات مرا دریافت اطلاع داد که راضی به قبول تعلیمات دولت ایران شده و تأخیری که در اجرای آنها نموده بعلت آن بوده است که در این دو سه روزه گذشته مشغول تدبیر و مسایلی بوده است که به واسطه آن بتواند قوامیها را بدون آنکه جزئی خطری برایشان رخ دهد اخراج نماید. از قراری که می‌گفت در صدد بوده است که آنها را شب گذشته حرکت دهد ولی همین که فهمید خبر عزم و قصد او به خارج سرایت نموده و افشاء شده است از این کار استنکاف کرده و علاوه نمود که در ظرف همین دو روزه بلاشک موقعی بدست آورده اینکار را انجام خواهد داد. او برای من بطور تفصیل ترتیبات خود را در اینکه محبوسین مزبور را چطور باید به همراهی یک دسته مستحفظ دولتی تا دشت ارجن برده و در آنجا اسبها و آدمهای تازه منتظر حرکت وی تا کازرون خواهند بود و اینکه حکم داده بود یکصد نفر در این نقطه حاضر باشند که به همراهی او تا تنگ ترکان که مدخل شمالی دشت کمارج است رفته از آنجا یکی از بستگان او موسوم به نورمحمدخان با یکصد و پنجاه نفر تفنگچی توقف داشت بیان کرد از آن نقطه بیحد هیچ احتمال خطری متصور نبود.

در جواب سؤال من که آیا وثیقه‌ای برای آنکه صولت‌الدوله با قوامیان از روی احترام رفتار می‌کند دارد یا خیر؟ او در جواب اظهار نمود که چنین وثیقه‌ای ندارد ولی او را عقیده بر این بود که طوایف قشقایی جرأت مزاحمت او را نخواهند داشت. در ضمن این ملاقات نظام‌السلطنه دو مرتبه موقع را مفتنم شمرده در باب نفاق و ضعف بختیاریها و عدم عاقبت‌اندیشی کابینه که به این طریق دست او را از کار بسته‌اند شرح مطول مبسوطی بیان نمود.

تا بعد از ظهر روز بعد دیگر اطلاعی از مسئله قوامیها برای من نرسید تا آنکه معلوم شد که نصرالدوله در بین راه مقتول گردید. کیفیت قتل او تا اندازه‌ای که بطور معین بتوان به صحت آن یقین نمود به قراری است که ذیلا مذکور می‌گردد:

قوام‌الملک و نصرالدوله روز ششم مه [۲۵ اردیبهشت ۱۲۹۰؛ ۶ ج ۱ - ۱۳۲۹]